

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Pravopis na 2. stupni základních škol: pravopisné jevy a jejich procvičování

Diplomová práce

Autor: Denisa Knobová
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy (2. stupeň)
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – český jazyk a literatura
Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – výchova k občanství
Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Vojtěch Veselý, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Denisa Knobová
Studium:	P17P0270
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - občanská nauka, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk
Název diplomové práce:	Pravopis na 2. stupni základních škol: pravopisné jevy a jejich procvičování
Název diplomové práce AJ:	The spelling at lower-secondary schools: spelling cases and their practice

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tématem diplomové práce je problematika výuky pravopisu na 2. stupni základních škol. Teoretická část pojedná o povaze českého pravopisu, metodách výuky pravopisných jevů na druhém stupni základních škol a předpokládaných výstupech ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace podle RVP. Představí webové stránky a aplikace zaměřené na procvičení pravopisných jevů a učebnice používané v současné době k výuce na základních školách. Obsahem praktické části bude analýza jednotného testu (pracovního listu a diktátu) zadaného žákům různých škol, identifikace a popis nejproblematictějších oblastí pravopisu a nejčastějších chyb, kterých se žáci dopouštějí. Výzkum doplní dotazník pro učitele, týkající se využívání učebnic a online cvičení.

1. ŠTÍCHA, F. a kol.: *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia 2013.
2. ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.
3. ČECHOVÁ, Marie. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6.
4. HAUSER, Přemysl. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4244-5.
5. ŠAUR, Vladimír. *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2005. ISBN 80-7181-133-5.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Vojtěch Veselý, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.11.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením PhDr. Jany Bílkové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

podpis

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č.13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Janě Bílkové, Ph.D. za její ochotu, cenné rady, užitečné připomínky a čas, který mi věnovala při zpracování práce. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří se podíleli na uskutečnění výzkumného šetření. V neposlední řadě děkuji mé rodině a blízkým za podporu.

Anotace

KNOBOVÁ, Denisa. *Pravopis na 2. stupni základních škol: pravopisné jevy a jejich procvičování*. Hradec Králové, 2022. 88 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta.

Diplomová práce se zabývá problematikou pravopisu na 2. stupni základních škol. Teoretická část pojednává o povaze českého pravopisu, prezentuje očekávané výstupy žáků ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace podle Rámcově vzdělávacího programu a popisuje metody výuky pravopisných jevů na druhém stupni základních škol. Dále představuje webové stránky a aplikace zaměřené na procvičování pravopisných jevů a učebnice používané v současné době k výuce na základních školách. Obsahem praktické části je analýza jednotného testu (pracovního listu a diktátu) zadaného žákům různých škol. Cílem šetření je identifikace a popis nejproblematictějších oblastí pravopisu a nejčastějších chyb, kterých se žáci dopouštějí. Součástí výzkumu je dotazník pro učitele týkající se využívání učebnic a online cvičení.

Klíčová slova: český jazyk, pravopis, online cvičení, webové stránky, aplikace, učebnice

Annotation

KNOBOVÁ, Denisa. *The spelling at lower-secondary schools: spelling cases and their practice*. Hradec Králové, 2022. 88 pp. Diploma thesis. University of Hradec Králové, Faculty of Education.

The diploma thesis deals with the issue of spelling at the lower-secondary schools. The theoretical part focuses on the nature of Czech spelling, presents the expected outcomes of pupils in the educational area of Language and Language Communication according to the Framework Educational Programme and describes the methods of teaching spelling phenomena at the lower-secondary schools. It also presents websites and applications aimed at practising spelling phenomena and textbooks which are currently used for teaching spelling at schools. The content of the practical part of this thesis is the analysis of a uniform test (worksheet and dictation) given to pupils of different schools. The aim of the research is to identify and describe the most problematic areas of spelling and the most common mistakes made by pupils. The research includes a questionnaire for teachers on the use of textbooks and online exercises.

Keywords: Czech language, spelling, online exercises, websites, apps, textbooks

Obsah

Úvod.....	10
1 TEORETICKÁ ČÁST	12
1.1 Pravopis.....	12
1.1.1 Pravopis lexikální	14
1.1.2 Pravopis morfologický.....	14
1.1.3 Pravopis syntaktický	14
1.2 Očekávané výstupy žáků na 2. stupni ZŠ.....	15
1.3 Metody výuky pravopisných jevů.....	16
1.4 Webové stránky.....	19
1.4.1 Pravopisně.cz	19
1.4.2 Umíme česky	20
1.4.3 Gramar.in	21
1.4.4 Moje čeština.....	22
1.4.5 Škola s nadhledem	23
1.4.6 Online cvičení	24
1.5 Aplikace	25
1.5.1 Česká gramatika.....	25
1.5.2 Český jazyk – pravopis	26
1.6 Učebnice.....	27
1.6.1 Učebnice z nakladatelství Fraus	27
1.6.2 Učebnice z nakladatelství Nová škola	28
1.6.3 Učebnice z nakladatelství Prodos	28
1.6.4 Učebnice z nakladatelství SPN.....	29
1.6.5 Učebnice z nakladatelství Taktik.....	29
1.6.6 Učebnice z nakladatelství Tobiáš	30
2 PRAKTICKÁ ČÁST	31
2.1 Metodologie práce.....	31
2.1.1 Cíl.....	31
2.1.2 Výzkumný vzorek.....	31
2.1.3 Hypotézy.....	33
2.1.4 Metody a organizace	33
2.2 Výsledky výzkumu.....	37
2.2.1 Výsledky pracovních listů	38

2.2.2	Výsledky diktátů	50
2.2.3	Výsledky dotazníků pro učitele	63
	Závěr	68
	Seznam citačních zdrojů	70
	Seznam obrázků	75
	Seznam tabulek	76
	Seznam příloh	78
	Přílohy.....	79

Úvod

Diplomová práce „Pravopis na 2. stupni základních škol: pravopisné jevy a jejich procvičování“ se zabývá tématem, které úzce souvisí s mou budoucí profesí učitelky českého jazyka na 2. stupni základních škol.

Pravopisné znalosti a dovednosti bývají ve společnosti často spojovány s celkovou vzdělaností jedince, proto považuji téma procvičování pravopisu za stále aktuální a důležité pro praxi všech učitelů českého jazyka, kteří chtějí podpořit správné pravopisné návyky svých žáků. Stále častěji se objevuje názor, že správné psaní souvisí se čtením. Uvádí se, že dobrý čtenář vykazuje i dobrou úroveň písemného projevu. Potíž však spočívá v tom, že dnešní mládež příliš nečte. Domnívám se, že stále více času tráví na počítačích a mobilních telefonech, které využívají k různým hrám či sociálním sítím. To mě přivedlo k zamyšlení, jak by se moderní technika dala využívat efektivněji.

V dnešní době již existuje spousta webů i aplikací, které se zabývají pravopisem a mají velmi dobře propracovanou herní mechaniku. Hlavním záměrem a předpokládaným přínosem teoretické části diplomové práce je představení vybraných webových stránek a aplikací, jež se dají využít k procvičování pravopisu ve škole i doma. Myslím si, že jedním z důležitých požadavků na učitele je, že by měl kráčet s dobou. Současná doba se vyznačuje používáním chytrých mobilních telefonů a počítačů, proto jako učitelé můžeme přizpůsobit výuku pravopisu zájmům žáků a aktuálním trendům. Online procvičování je rychlé, zábavné, skvěle plní i vzdělávací cíle a nabízí spoustu funkcí, jež teoretická část blíže představí.

Teoretická část také seznámí čtenáře s povahou pravopisu, jeho funkcemi, principy a členěním do tří oblastí: lexikální, morfologický a syntaktický. Jsou zde prezentovány očekávané výstupy žáků 2. stupně, jak je uvádí Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Popsány jsou i typy pravopisných cvičení coby výukové metody používané k procvičování i prověřování pravopisných znalostí a dovedností. Poslední oddíl se zabývá představením vybraných učebnic českého jazyka, jež jsou v současné době používány na základních školách.

Praktická část je stěžejní částí diplomové práce. Jejím cílem je identifikace a popis nejproblematictějších oblastí pravopisu a nejčastějších chyb, kterých se dopouštějí žáci 2. stupně základních škol.

Pokud chceme uskutečnit výzkum, který bude mít vypovídací hodnotu, můžeme uvažovat o účasti žáků nejen 9. ročníku, ale i 8. ročníku, neboť jejich pravopisný výcvik by měl být již ukončen. Obecně lze říci, že žáci 9. ročníku by měli vykazovat lepší výsledky než žáci nižších ročníků, protože se s učivem setkávají nejdelší dobu. Obávám se však jejich laxního přístupu k výzkumu. Mnozí z nich se již těší na střední školy a známky z posledního pololetí povinné školní docházky nehrají v jejich žebříčku hodnot zásadní roli. Naopak pro žáky 8. ročníku jsou známky stále důležité, proto je zde větší šance, že k výzkumu budou přistupovat s respektem. Více o výzkumném vzorku, zvolených metodách či hypotézách je uvedeno v úvodu praktické části.

První a hlavní linii tvoří výzkum zaměřený na žáky různých základních škol, jejichž úkolem je prokázat své znalosti z pravopisu v rámci zadaného pracovního listu a diktátu. Praktická část prezentuje výsledky získané z obou výzkumných metod a vzájemně je srovnává.

Druhou, spíše doplňující linií je výzkum zaměřený na učitele českého jazyka. Za použití dotazníku je cílem zjistit, jaké materiály a metody používají učitelé k výuce a procvičování pravopisu. Dozvíme se, zda učitelé mají povědomí například o zmíněných webových stránkách a aplikacích. Poznatky získané z dotazníkového šetření jsou závěrečnou fází praktické části.

1 TEORETICKÁ ČÁST

První kapitola teoretické části pojednává o povaze českého pravopisu a jeho členění. Ve druhé kapitole jsou prezentovány předpokládané výstupy ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace podle Rámcově vzdělávacího programu. Třetí kapitola se věnuje metodám výuky pravopisných jevů na druhém stupni základních škol. Obsahem dalších kapitol je představení webových stránek a aplikací zaměřených na procvičování pravopisných jevů a učebnic používaných v současné době k výuce na základních školách.

1.1 Pravopis

Název pravopis vznikl doslovným překladem řeckého slova orthografia. Orthós se překládá jako správný, přímý, pravý. Grafein znamená psát.¹

Nový encyklopedický slovník češtiny definuje český pravopis jako „*ustálený a ve své době více či méně závazný soubor pravidel pro záznam mluvených nebo myšlených textů nebo jejich částí pomocí znaků české abecedy a znaků dalších, zvaných interpunkční nebo členicí znaménka*“.²

Podle Cvrčka však není termín pravopis zcela vhodný, neboť zde nejde o správnost, ale o obvyklost a zavedený způsob psaní. Navrhuje proto neutrální termín psací soustava. Takové pojmenování koresponduje se souborem pravidel, kterými se řídíme při zachycování mluveného jazyka písmem.³

Co všechno lze pod název pravopis zahrnout, uvádí Kraus. Pravopis lze chápat jako: způsob označování hlásek písmeny; souhrn pravidel předpisující postavení interpunkčních znamének; teorie zabývající se vztahem mezi zvukovou a grafickou stránkou; pravopisná kodifikace a pravopis jako součást jazykové výchovy.⁴

¹ CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5, s. 317.

² *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012–2020 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/%C4%8CESK%C3%9D%20PRAVOPIS>

³ CVRČEK, ref. 1, s. 317.

⁴ KRAUS, Jiří. *Pravopis jako součást kultury – nikoli jen jazykové*. In: *Co přinášejí nová pravidla českého pravopisu*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1991, s. 5–12.

Jsou stanoveny dvě hlavní funkce pravopisu: zaznamenávací a vybavovací. Pravopis umožňuje správně zaznamenat mluvený projev a jsme si díky němu schopni správně vybavit myšlenkový obsah neboli význam zapsaného projevu.⁵

Český pravopis je založen na třech hlavních principech. Dominuje princip fonologický, v rámci něhož se zaznamenávají hlásky, které tvoří slovo a odlišují ho od jiného slova. Princip historický určuje, že se v grafice zachovávají značky i pro zvuky, které pozbyly výslovnostní odlišnost. Jedná se zejména o i/y v případě homofonů: bít–být, mít–mýt atd. Princip etymologický se vyznačuje tím, že psaná podoba zachovává jednotu kořene slova bez ohledu na znělostní obměny. To znamená, že například ve slově dub sice slyšíme p, avšak díky tvarům dubu či dubem píšeme ve všech tvarech b.⁶

Nejnovější kodifikace současné pravopisné normy je obsažena v Pravidlech českého pravopisu z roku 1993–1994.⁷ Pravidla pravopisu předkládají poučení, jak správně zapsat projevy spisovného jazyka. Jsou dostupná ve dvou vydáních: akademické a školní. Školní vydání je zkrácenou verzí vydání akademického a jeho výklad o českém pravopise je se zřetelem na potřeby školské praxe formulován jednodušeji.⁸

Grafické zásady jsou označovány jako pravidla, která určují způsob psaní v různých jazykových rovinách. Daný způsob psaní může být založen na vlastnostech kořene, kmene či tvaru slova, nebo vyplývá z větného vztahu. Na základě toho Čechová rozlišuje tři druhy pravopisu: lexikální, morfologický (slovotvorný a tvaroslovný) a syntaktický.⁹ Hauser dělí pravopis z didaktického hlediska na: pravopis lexikální a mluvnický, pod který řadí pravopis tvaroslovný a skladební.¹⁰

V naší práci se držíme rozdělení pravopisu na lexikální, morfologický a syntaktický. Výčet konkrétních pravopisných oblastí přehledně uvádí například Brabcová¹¹:

⁵ HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. 3. vyd. Opava: Vade mecum Bohemiae, 2002. ISBN 80-86041-30-1, s. 58.

⁶ ŠAUR, Vladimír. *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004. ISBN 80-7181-133-5, s. 136.

⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9, s. 45.

⁸ HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. 6. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 53.

⁹ ČECHOVÁ, ref. 7, s. 45.

¹⁰ HAUSER, Přemysl aj. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4244-5, s. 18.

¹¹ BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24251-0, s. 94–105.

1.1.1 Pravopis lexikální

Pravopis lexikální obsahuje:

- psaní i/í po měkkých souhláskách,
- psaní y/ý po tvrdých souhláskách,
- psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách mimo koncovku,
- označování kvantity samohlásek,
- psaní ú/ů,
- psaní ě ve skupinách dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě,
- psaní znělých souhlásek na konci a uvnitř slova,
- skupiny souhlásek,
- předložky s a z,
- předpony s-, z- a vz-,
- slova přejatá,
- zkratky a značky,
- psaní malých a velkých písmen na začátku slov a slovních spojení,
- psaní spřežek,
- pravidla o spojovníku a dělení slov.

1.1.2 Pravopis morfologický

Pravopis morfologický zahrnuje:

- psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen,
- psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen,
- psaní í v koncovkách slovesných tvarů přítomného času.

1.1.3 Pravopis syntaktický

Do pravopisu syntaktického patří:

- shoda přísudku s podmětem,
- větná interpunkce, tj. psaní interpunkčních znamének na konci větného celku, v přímé řeči a kladení čárek ve větě jednoduché a v souvětí.

1.2 Očekávané výstupy žáků na 2. stupni ZŠ

Očekávané výstupy jsou zahrnuty v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) a „vymezují předpokládanou způsobilost žáků využívat osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě na konci 5. a 9. ročníku.“¹²

Vzdělávací obsah předmětu Český jazyk a literatura spadá v RVP ZV pod vzdělávací obor Jazyk a jazyková komunikace a skládá se ze tří složek (komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova), které se vzájemně prolínají. Pravopisné učivo je zahrnuto především ve výchově jazykové, ačkoli přesahuje i do ostatních složek. Očekávané výstupy nejsou uvedeny podle ročníků, ale jsou rozděleny do tří větších celků: 1. období 1. stupně, 2. období 1. stupně a 2. stupeň.

V rámci 2. stupně se od žáka očekává, že: „*spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova; rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh; samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami; správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci; využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace; rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí; v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovtvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí; rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití.*“¹³

Hauser uvádí, že: „*Cílem pravopisného vyučování na 2. stupni je dokončení výcviku pravopisu lexikálního, ovládnutí pravopisu tvaroslovného, a zejména pravopisu skladebního. Základy těchto oblastí mají žáci ovládnout do 6. ročníku.*“¹⁴ V momentě, kdy je žák schopen graficky zaznamenávat projev a neodvádět své myšlení od věcné stránky projevu, můžeme hovořit o automatizaci pravopisu.¹⁵ Po dokončení základní školy by měl každý z nás znát rodný jazyk a dokázat ho používat tak, aby mohl ve své profesi odpovídajícím způsobem ústně i písemně komunikovat.¹⁶

¹² RVP ZV [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 14 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

¹³ Tamtéž, s. 23.

¹⁴ HAUSER, ref. 10, s. 16.

¹⁵ ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6, s. 176.

¹⁶ ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0589-7, s. 113.

1.3 Metody výuky pravopisných jevů

Kapitola představí typy pravopisných cvičení, které jsou využívány ve výuce českého jazyka na základních školách k procvičování, upevňování či prověřování znalostí pravopisu.

Cvičení přepisovací

Cílem přepisovacích cvičení je bezchybné převedení textu z tištěné formy do psané. Na 2. stupni se žáci s tímto typem cvičení setkají jen zřídka, je vhodný především pro žáky se specifickými poruchami učení (dysgrafie, dyslexie).¹⁷ Svoboda tuto metodu nazývá opisováním, jehož smyslem je, aby se žák naučil pozorovat slova, rozebrat je na písmena a hlásky a porovnat svůj přepis s danou předlohou. Díky tomu si žák rozvíjí zrakovou paměť a pamětné osvojování grafické podoby slov. Při opisování z tabule klade učitel důraz na to, aby si žáci slovo dobře prohlédli, zapamatovali si jeho pravopis a z paměti jej přepsali do sešitu. Zapamatování grafické podoby může učitel podpořit tím, že dané slovo, případně jeho konkrétní část, zvýrazní například barevnou křídou.¹⁸

Cvičení doplňovací

Doplňovací cvičení představují nejrozšířenější a nejpoužívanější formu procvičování pravopisu. Úkolem žáků je doplnit písmena, skupiny písmen či celá slova do vynechaných míst. V jednom cvičení se většinou procvičuje jen jeden jev, výjimečně dva (např. předpony s-, z-, vz- a koncovky i/y, í/ý). Mezi přednosti těchto cvičení se řadí jejich časová úspornost, jelikož žák doplňuje pouze vynechaný úsek a nepřepisuje celý text. Díky jednoduchým pokynům jsou vhodná pro práci doma i ve škole. Slabou stránkou těchto cvičení je, že pouhým doplňováním není vytvářen návyk správného psaní. Technická nevýhoda tkví v nemožnosti doplňovat přímo do učebnic, učitel musí mít připraveny jiné varianty (okopírované listy, pracovní sešity apod.).¹⁹

Cvičení obměňovací

Jedná se o náročnější a efektivnější metodu, jež je vhodná k procvičování i prověřování pravopisu. Cvičení vyžaduje, aby žáci přemýšleli o celém tvaru slova nebo souvislosti ve větě či v celém textu. V pokynech lze najít slova „převed'te“, „nahrad'te“ nebo také „uved'te“.²⁰ Metoda se soustředí na jeden druh pravopisného jevu a spočívá v převedení jmen a sloves

¹⁷ HAUSER, ref. 10, s. 31.

¹⁸ SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 184.

¹⁹ HAUSER, ref. 10, s. 31.

²⁰ Tamtéž, s. 32.

z jedné kategorie do druhé, např. jmen z jednotného čísla do množného, jmen z 1. pádu do 7. pádu, sloves z přítomného času do minulého, z aktiva do pasiva apod.²¹

Cvičení vysvětlovací

Smyslem vysvětlovacího cvičení je, že žáci musí daný pravopisný jev odůvodnit či uvést do souvislostí (např. Vysvětlete, proč ve slově pýcha píšeme tvrdé ý, proč ve spojení s dětmi píšeme předložku s atd.). Cvičení je ve většině případů realizováno ústní formou a na jeho řešení se podílí zpravidla celá třída. Čím jsou žáci starší, a tedy mluvnicky a pravopisně zdatnější, tím vyšší nároky jsou na ně při vysvětlování a odůvodňování kladeny. Zdůvodňováním jsou žáci vedeni k tomu, aby psali uvědoměle a ne podle odhadu.²²

Cvičení konstrukční

Konstrukční cvičení často úzce souvisí s cvičením vysvětlovacím. Zde se prokáže žákova dovednost správného použití daného pravopisného jevu zejména ve větách. Úkolem žáků může být například vysvětlení rozdílu v psaní slov vír – výr a použití slov ve větách, nebo vytvoření vět, v nichž použijí příbuzná slova ke slovu být atd.²³

Cvičení vyhledávací

Se cvičením vysvětlovacím se pojí také cvičení vyhledávací, jež se provádí zpravidla ústně. Úkolem žáků je nejprve příslušný jev vyhledat a poté objasnit jeho pravopis. Zadání takového cvičení může znít následovně: Vyhledejte ve větách všechna podstatná jména rodu ženského a určete jejich vzor.²⁴

Korektury textu

Cvičení je náročné, proto se provádí s žáky vyšších ročníků, jejichž úkolem je opravit chyby v textu. Každou chybu je dobré odůvodnit. Jedno cvičení se většinou zaměřuje na jeden až dva jevy. Korekturní cvičení si učitel připravuje například na pracovní listy, neboť v učebnicích by se neměla vyskytovat, aby si žáci neupevňovali chybné podoby slov. Cvičení se hodí k procvičování i prověřování pravopisu a realizuje se výhradně ve škole.²⁵

²¹ SVOBODA, ref. 17, s. 185.

²² HAUSER, ref. 10, s. 32–33.

²³ Tamtéž, s. 32.

²⁴ Tamtéž, s. 32–33.

²⁵ Tamtéž, s. 33.

Cvičení problémová

Žákům je zadán úkol, ale nepředkládá se jim způsob řešení, ani se nenaznačuje, kterých jevů se řešení týká. Zadání takových cvičení může znít např.: Zjistěte shody a rozdíly mezi slovy..., Uspořádejte podle různých znaků následující slova... Obtížnost spočívá v tom, že žák musí sám nalézt kritéria, podle kterých bude slova třídit (např. podle vzorů, slovních druhů). Problémová cvičení rozvíjí uvědomělé osvojování učiva.²⁶

Diktát

Diktát představuje zvláštní formu cvičení, která slouží primárně k prověřování znalostí pravopisu. Existuje několik typů diktátu, které se využívají i k procvičování pravopisu. Nejběžnější formou je však diktát kontrolní, který je definován jako „*psaní bez přípravy podle mluveného projevu učitele. Obsah tohoto projevu mohou tvořit jednotlivá izolovaná slova nebo krátká slovní spojení, celé věty navzájem významově nesouvisící a celý souvislý text.*“²⁷

Text diktátu učitel posoudí po stránce obsahové i rozsahové. Obsah by měl být žákům srozumitelný a rozsah je dán počtem slov. Přiměřený diktát tvoří v nižších ročnících 65–80 slov a ve vyšších ročnících 120 slov. To odpovídá zhruba 15–20 větám. Delší diktáty bývají pro žáky náročné i z hlediska velkého množství pravopisných jevů. Jejich počet by měl být též přiměřený věku žáků. V diktátu, který má 100 slov, by se ve vyšších ročnících mělo vyskytovat maximálně 20 pravopisně obtížných jevů.²⁸

Pro techniku diktování jsou stanoveny následující zásady. Pokud je diktát souvislý, učitel nejprve přečte celý text (v případě jednotlivých vět, izolovaných slov či slovních spojení text dopředu nečte). Diktuje jej po větách, nejprve přečte celou větu a následně opakuje jednotlivé úseky. Tempo diktování musí být přiměřené věku žáků a jejich psacím výkonům. Je nutné diktovat přesně a zřetelně, dodržovat pravidla spisovné výslovnosti, zachovávat příslušnou intonaci, ale nezdůrazňovat příliš pauzy, ani i/y, s/z atd. Při diktování by měl učitel stát před lavicemi a nepohybovat se po třídě, aby mohl sledovat, jak žáci píší. Na závěr učitel přečte ještě jednou pomalu celý text a nechá žákům čas na případnou opravu.²⁹

²⁶ JELÍNEK, Jaroslav. *Úvod do teorie vyučování českému jazyku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s.193.

²⁷ HAUSER, ref. 10, s. 34.

²⁸ Tamtéž, s. 35.

²⁹ Tamtéž, s. 35.

HAUSER, Přemysl a Karla ONDRÁŠKOVÁ. *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy*. Brno: Masarykova univerzita, 1991. ISBN 80-210-0239-5, s 68.

1.4 Webové stránky

Kapitola představí šest nepoužívanějších a nejpropracovanějších webových stránek sloužících k online procvičování učiva českého jazyka.

1.4.1 Pravopisně.cz

S nápadem vzniku projektu Pravopisně.cz přišli dva bývalí studenti Katedry českého jazyka a literatury spadající pod Pedagogickou fakultu Univerzity Hradec Králové. Jejich snahou je probuzení zájmu a motivace žáků a studentů ke správnému užívání mateřského jazyka. Cílem projektu je sestavení takových metodických cvičení a diktátů, které obsáhnou celý soubor pravidel českého pravopisu. Webový portál slouží pro žáky všech ročníků základních a středních škol i pro učitele. Oficiálně funguje od 1. září 2011 a byl prověřen vzdělávacím serverem RVP.cz.

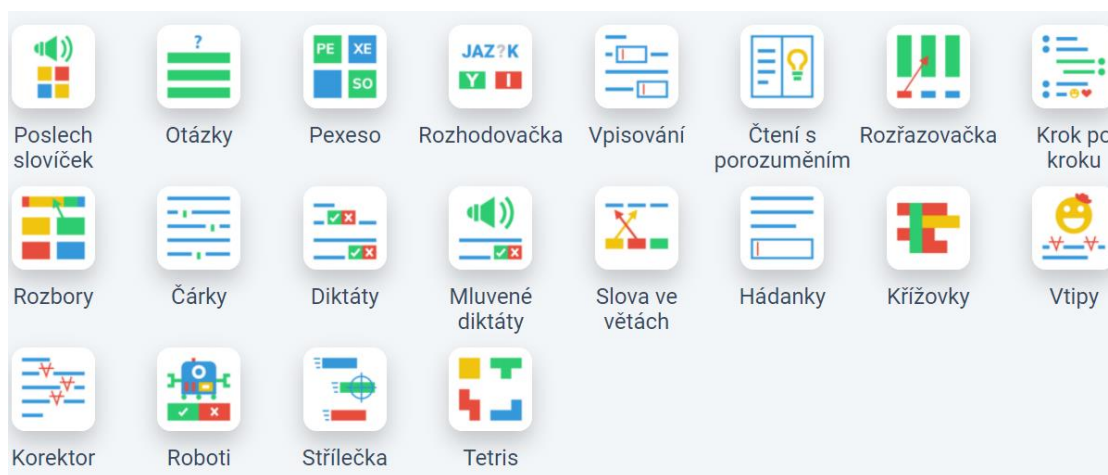
Pravopisně.cz díky propojení moderní výuky a novým internetovým technologiím funguje jako komplexní vzdělávací portál, který obsahuje čtyři hlavní sekce: pravopisná cvičení, větné rozbor, literární testy a souhrn pravidel. U pravopisných cvičení si lze navolit pravopisnou oblast (psaní velkých písmen, shoda přísudku s podmětem atd.), obtížnost (7. třída ZŠ, 8. třída ZŠ atd.) a typ cvičení (doplňovačka, strefovačka, pravoxeso, kvíz atd.). V souhrnu pravidel je mimo jiné uveden široký a užitečný výběr častých chyb, které jsou nejen přehledně řazeny podle abecedy, ale také vysvětleny a zdůvodněny.

Využívání webového portálu je bezplatné a není nutná registrace. Denní limit pravopisných cvičení je však pro neregistrovaného uživatele omezen. Pokud se student či učitel zaregistruje, otevrou se mu kromě neomezeného počtu cvičení za den i další možnosti. Výhodou pro žáky je samotné online prostředí, které jim poskytne okamžité vyhodnocení. Za zmínku stojí i mluvené diktáty s volbou rychlosti a správnou metodikou diktování. Žáci si také mohou prohlížet své výsledky v jednotném přehledu. Uvědomí si, kde nejvíce chybují a mají prostor pro zlepšení. Stránka nabízí i soutěžení, které může sloužit jako pozitivní motivace. Užitečnou funkcí pro učitele je možnost jednoduchého exportování jednotlivých cvičení, jejich zadání i řešení, do formátu pdf a následné vytisknutí. V roce 2020 přišli autoři portálu s novou funkcí, díky níž si učitelé mohou vytvořit virtuální třídu se svými skutečnými žáky ze školy a sledovat tak jejich online procvičování. Portál je vhodný pro počítač, mobilní telefon i tablet.³⁰

³⁰ *Pravopisně.cz* [online]. Pravopisně.cz – pomáháme s češtinou, 2011–2022 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.pravopisne.cz/>

1.4.2 Umíme česky

Webový portál Umíme česky je jedním z projektů společnosti Umíme to, s.r.o., která spolupracuje s Fakultou informatiky Masarykovy univerzity v Brně, podílí se na ní rozsáhlý tým odborníků a nabízí procvičování mnoha předmětů. Umíme česky se pyšní systémem, který je v českém prostředí jedinečný svým rozsahem z hlediska témat, která pokrývají velkou část učiva českého jazyka od 1. třídy na základních školách po 4. ročník středních škol, i z hlediska mnoha forem procvičování, které mají originální zpracování. Portál nabízí různé stupně obtížnosti, od snadných zadání až po záludné chytáky a výzvy, které zaujmou i zvědavé uživatele. Výhodou portálu kromě automatického vyhodnocení je, že systém vygeneruje vysvětlení v případě chybné odpovědi. Nalezneme zde takové druhy cvičení, které jsou žákům dobře známé, a také několik dalších netradičních hravých cvičení:

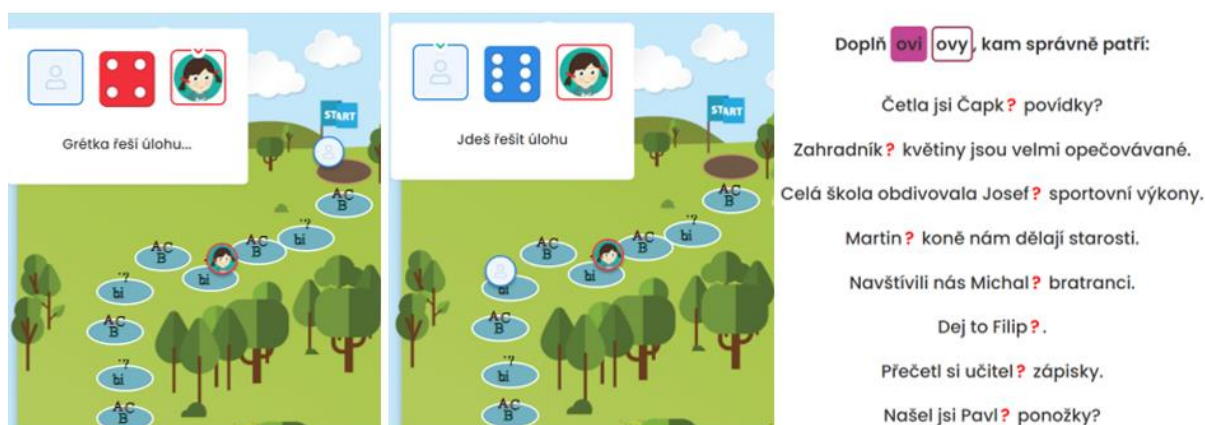
Obrázek 1: Ukázka typů cvičení pro 8. ročník, dostupné z: <https://www.umimecesky.cz/cesky-jazyk-detail-8-trida>

Individuální využívání webového portálu je bezplatné, avšak omezené počtem odpovědí na den. Pro jeho používání bez omezení je nutné si zakoupit licenci, která je buď rodinná, nebo školní. Rodinnou licenci si může zakoupit jedinec i celá rodina. V případě školní licence učitel získá neomezený přístup pro všechny žáky, může založit virtuální třídu a zadávat svým žákům úkoly. Díky užitečné funkci statistik má přehled o dosažených znalostech žáků. Zaregistrovaní žáci si mohou zvolit vlastního avatara a jsou hodnoceni pomocí štítů, jenž jsou různě barevné podle míry zvládnutí daného tématu. Hrát může uživatel samostatně, proti počítači nebo proti kamarádovi. Portál má velmi dobře propracovanou herní mechaniku, díky níž se procvičování učiva stává pro žáky mnohem záživnější a zábavnější. Průběžně se pracuje na rozšiřování, doplňování a vylepšování jeho obsahu a možností. Lze jej užívat přes počítač, mobil i tablet.³¹

³¹ *Umíme česky* [online]. Umíme to, 2022 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.umimecesky.cz/>

1.4.3 Grammar.in

Webová stránka Grammar.in spadající pod neziskové sdružení Matika.in z. s. zprostředkovává procvičování českého jazyka zábavnou formou. Donedávna se zaměřovala jenom na 1. stupeň základních škol, postupně však přibývají jednotlivé ročníky druhého stupně. V současné době je k dispozici 6., 7. a 8. ročník a také 4. ročník středních škol. Každý ročník obsahuje balíček různých pravopisných oblastí. Před spuštěním některých úloh si žáci mohou kliknout na otazník, který jim vysvětlí pravidla pravopisu, respektive dané pravopisné oblasti. Kromě běžných typů cvičení (s formulacemi: doplň, najdi a vyznač, urči) portál nabízí spoustu úloh herního charakteru. Nalezneme zde hru žebříky, závody, mapu, hexagon, tajenku či hádání slov. Některé z nich mají stejný princip jako stolní hry: obrazovka funguje jako herní pole, klikání na myš simuluje hození kostkou a zastavení, po němž se automaticky posune figurka. Na zastaveném políčku je připravena úloha. Pokud žák chybně odpoví, vrací se zpět na start. Uživatel může hrát buď sám, proti kamarádovi nebo proti Grétce (počítači):

Obrázek 2: Ukázka herní úlohy, dostupné z: https://www.grammar.in/cs/game.php?g_idt=6252080a977bc

Používání webového portálu je zdarma bez omezení počtu cvičení za den a nevyžaduje registraci. Pokud se však uživatel registruje, získá další možnosti. Autoři portálu navrhli scénáře do školy a scénáře na doma, z nichž lze čerpat inspirace pro práci s webem. Zaregistrovaný učitel či rodič si může založit svoji virtuální třídu či skupinu a zadávat v ní domácí úkoly. Systém úlohy sám vyhodnotí, takže žáci okamžitě vidí správné řešení a učitel nebo rodič jenom sleduje jejich pokroky. Učitelé i rodiče mají možnost přehledně sledovat řadu třídních/skupinových statistik. Na základě nich systém určí, které oblasti žákům činí největší potíže a navrhne doporučení k procvičení a opakování konkrétních typů úloh. Portál je vhodný pro počítač, mobilní telefon i tablet.³²

³² Grammar.in [online]. Matika.in, © 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.grammar.in/cs/>

1.4.4 Moje čeština

Webová stránka Moje čeština se věnuje nejen procvičování, ale i výuce českého jazyka. S nápadem pro její vznik přišla bývalá studentka Univerzity Hradec Králové. Stránka byla uvedena do provozu v roce 2008 a využívají ji především žáci základních škol a jejich rodiče, ale také studenti středních škol či cizinci, kteří se učí česky. Kromě procvičování zde totiž nalezneme i spoustu zajímavých článků na témata, která jsou užitečná pro každého. Uživatel si zvolí oblast, která ho zajímá a může si vybrat, zda si ji chce procvičit, nebo si přečíst její přehledné vysvětlení. V něm se autorka snaží látku přirovnávat k věcem, které žáci dobře znají. Články jsou doplněny řadou příkladových vět, různou infografikou a obrázky pro lepší zapamatování a pochopení. Procvičování nenabízí žádné cvičení formou hry, dokonce je omezeno pouze na cvičení doplňovací. Užitečnost tohoto webu je však značná a popisuje ji sama autorka: „*Jako jediný web zaměřený na výuku českého jazyka přidáváme k testům také vysvětlení správných odpovědí. Při učení se našimi testy tedy už nepotřebujete žádné další zdroje, ve kterých budete pracně hledat, proč se ve slově starobyly píše vlastně tvrdé Y. [...]. Věříme, že je důležité získávat znalosti v kontextu a s potřebným vysvětlením.*“³³ Jako příklad uvádíme vyplněné cvičení zaměřené na shodu přísudku s podmětem, kde si po vyhodnocení uživatel najede myší na zelené či červené políčko a zobrazí se mu vysvětlení daného jevu:

Děti se na babičku velmi těšil **y**. Ulicemi proudil **y** davy nadšených lidí. Na svahu stál **i** dva sněhuláci. Děvčata, proč jste včera nepřišl **a**? Mohl **i** bychom jet s vámi? k nasýpanému zrní. Oči se jí zalil **y** slzami a dojetím nemohla mluvit. Ve očka. Všechny se nad tou zprávou zaradoval **y**. Rodiče odjel **i** na víkend rychle, že jsme si ani nestačili uvědomit, že se zase blíží konec prázdnin. Včera jsme psal **i** nečekanou písemku z matematiky. Myslím, že dostanu pětku.

Správná odpověď: Podstatné jméno sněhulák patří k rodu mužskému životnému (má jiný tvar pro 1. a 4. pád), proto musíme v přísudku napsat měkké I. Nezáleží na tom, že sněhuláka normálně mezi živé bytosti neřadíme. To pro gramatický rod nemá vůbec žádný význam.

Obrázek 3: Ukázka vyplněného cvičení s vysvětlením jevu, dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/article/2009030802-test-shoda-prisudku-s-podmetem-3>

Používání webové stránky je bezplatné, nevyžaduje registraci a počet cvičení na den není limitován. Jednotlivé testy je možné pro vlastní potřeby stahovat a tisknout. Moje čeština je dostupná na počítačích, mobilních telefonech i tabletech.

³³ SKŘIVÁNKOVÁ, Jana. *Moje čeština* [online]. © 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/>

1.4.5 Škola s nadhledem

Webový portál Škola s nadhledem je projektem Nakladatelství Fraus. Je zaměřen na oba stupně základních škol a zahrnuje téměř všechny předměty, mimo to i pět cizích jazyků. Středoškoláci si zde mohou procvičovat český jazyk a matematiku. V nabídce nalezneme interaktivní cvičení, která korespondují s jednotlivými školními tématy. Žáci mohou použít jednoduchý filtr, který jim pomůže najít hledanou látku. Filtrovat mohou podle ročníku, tématu (např. pravopis) i podtématu (např. psaní i/y). Následně se mohou rozhodnout, které cvičení si chtějí zkusit. Portál totiž nabízí osm typů procvičování: přetahování pojmů do dvojic nebo k obrázku, které je vhodné pro upevnění látky v souvislostech; kvízy; třídění slov či předmětů do kategorií; křížovky rozvíjející slovní zásobu; doplňování do textu prostřednictvím výběru z variant nebo vymýšlení chybějící části; ano/ne, kde žáci rozhodují o pravdivosti či nepravdivosti tvrzení; procvičovací karty vhodné pro zapamatování určitých jevů a pexeso sloužící k trénování paměti i testování znalostí. Žáci zde mají k dispozici i audionahrávky ke cvičením z pracovních sešitů.

Projekt Škola s nadhledem přišel s řadou tzv. hybridních učebnic a pracovních sešitů, které propojují tištěnou podobu publikací s interaktivním procvičováním na jejich stránkách.

Obrázek 4: Ukázka propojení online cvičení s tištěnou publikací, dostupné z: <https://www.skolasnadhledem.cz/>

Portál lze používat zdarma, bez registrace a bez omezení počtu cvičení. Zaregistrovaný žák může sledovat historii svých aktivit. Systém je vhodný pro počítače, telefony i tablety.³⁴

³⁴ Škola s nadhledem [online]. Plzeň: Nakladatelství Fraus, © 2022 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.skolasnadhledem.cz/>

1.4.6 Online cvičení

Webová stránka Online cvičení se v současné době zaměřuje na různé okruhy učiva českého jazyka a matematiky a zahrnuje všechny ročníky 1. i 2. stupně základních škol. Jednotlivá cvičení jsou roztříděna podle ročníku i podle témat. Stránka nabízí pouze doplňovací cvičení, jejich obsah je však průběžně doplňován a vylepšován. Kromě automatického vyhodnocení odpovědi se žák dozví, za jaký čas daný úkol vyřešil.

Používání webové stránky je zdarma, není omezené počtem cvičení za den a nevyžaduje zaregistrování. Registrace však přinese uživateli některé další zajímavé výhody. Stává se z něj privilegovaný uživatel, kterému se automaticky ukládají výsledky cvičení a je mu umožněn následný náhled. Může se také účastnit soutěží. Na hlavní stránce je pak uveden žebříček nejúspěšnějších žáků aktuálního dne a měsíce, a to může fungovat jako účinný prostředek k motivaci. Zaregistrovaný učitel si může vytvořit virtuální třídu, zadávat svým žákům testy z vybrané látky a následně u jednotlivých žáků sledovat jejich výsledky. Stránka nabízí zakoupení statistiky chyb za poslední měsíc, v rámci něhož dokáže systém vygenerovat test z příkladů, ve kterých se vyskytovaly chyby. Za poplatek uživatel získá také balíček bonusových cvičení, která nejsou bez aktivace dostupná. Stránku lze užívat přes počítač, mobilní telefon i tablet.³⁵

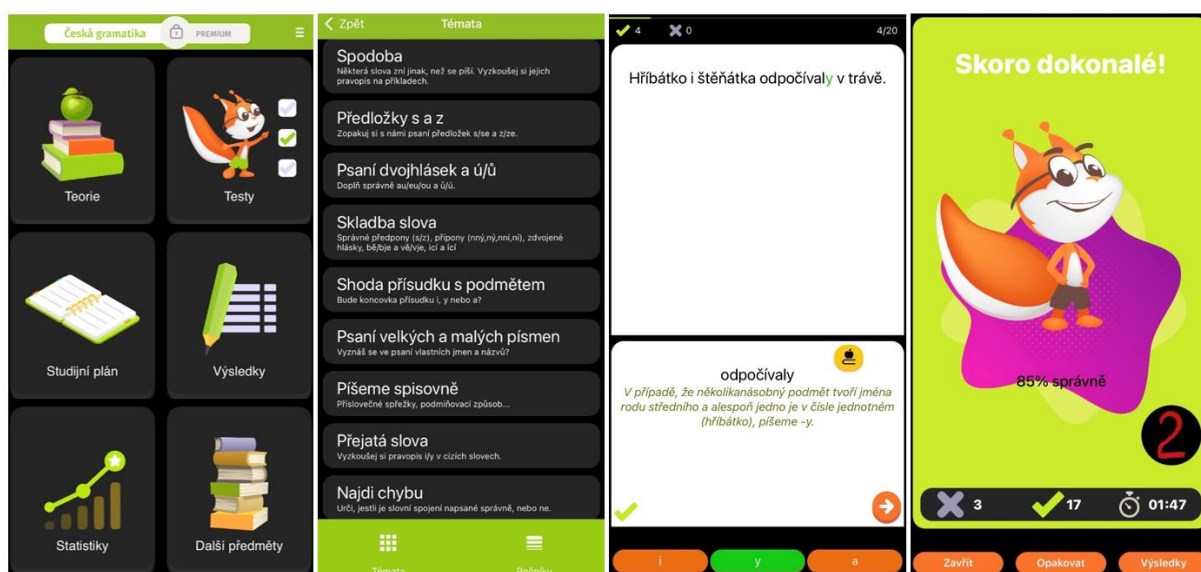
³⁵ Online cvičení [online]. 2011–2022 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://www.onlinecviceni.cz/exc/list_topic_cj2.php

1.5 Aplikace

Kapitola se zaměřuje na dvě nejpoužívanější aplikace vytvořené za účelem procvičování českého jazyka. Aplikací existuje již mnoho, avšak ne všechny jsou dobře propracované a některé se zaměřují na nižší ročníky, než je naše cílová skupina.

1.5.1 Česká gramatika

Aplikace Česká gramatika poskytuje komplexní procvičování českého jazyka. Je zaměřena převážně na 2. až 9. ročník základních škol. Učivo si zde mohou zopakovat a procvičit i studenti středních škol. Uživatel může využít jak teoretický výklad, tak testovací zadání. V sekci testy si vybere úlohy podle ročníku nebo podle tématu. Stěžejní část nabídky tvoří samotný pravopis, z nějž si žáci mohou procvičit vyjmenovaná slova, psaní i/y (í/ý) po tvrdých a měkkých souhláskách či v koncovkách podstatných a přídavných jmen, psaní ú/ů, skupiny bě/bje, pě, vě/vje, předpony s-/z-, zdvojené souhlásky, pravopis slov přejatých, spodobu, shodu přísudku s podmětem či interpunkci. Výhodou, stejně jako u webových stránek, je okamžité vyhodnocení. Kromě zobrazení správné odpovědi systém uvede také příslušné pravidlo, jímž se psaní řídí. To může uživateli napomoci lepšímu zapamatování a pochopení učiva. Za každý test získává uživatel známku jako ve škole a dozví se, za jaký čas úlohy vyřešil. Vše se následně ukládá do sekce výsledků, takže si uživatel může ověřit, kde chyboval. Uživatel si také může sestavit studijní plán, díky němuž ho aplikace povede k tomu, aby na procvičování nezapomněl.

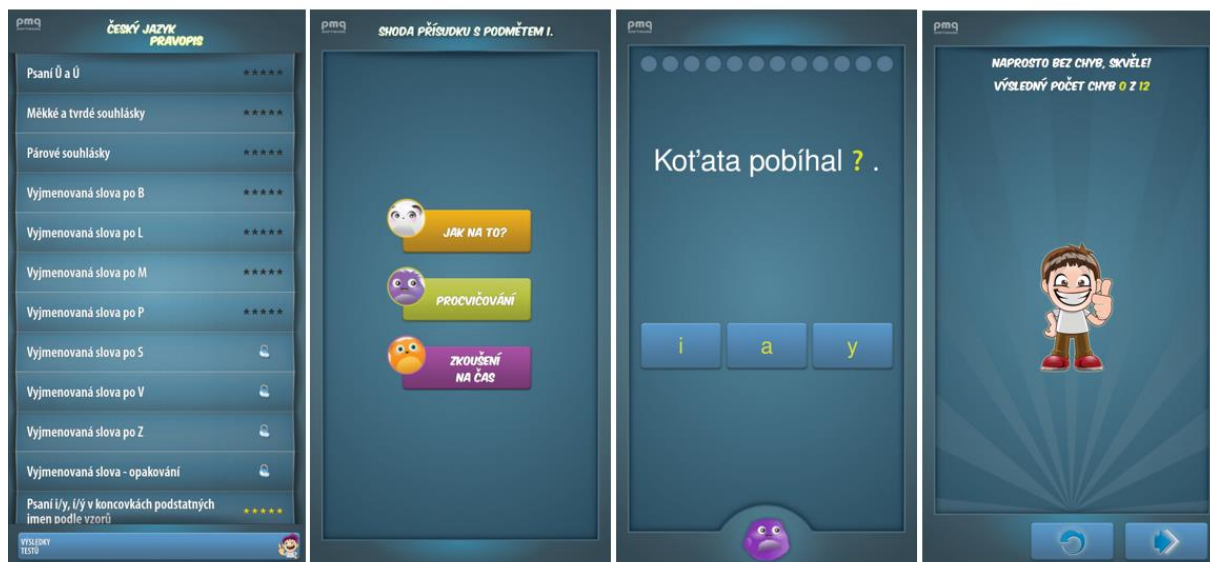

Obrázek 5: Ukázka z aplikace Česká gramatika, zdroj: vlastní výstřížek ze stažené aplikace

Většina testů je přístupná zdarma. Pro plnou verzi je třeba uhradit předplatné ve výši 59 Kč, jež je účtováno každé tři měsíce. Aplikace je dostupná na Obchod Play pro operační systém Android a též na App Store pro operační systém iOS. Tvůrci aplikace myslí i na další předměty, konkrétně se zaměřují na angličtinu, matematiku, fyziku a chemii.³⁶

1.5.2 Český jazyk – pravopis

Aplikace Český jazyk – pravopis funguje jako výukový program pro žáky základních škol, kteří si zde procvičí základní znalosti pravopisu. Aplikace umožňuje procvičování vyjmenovaných slov, psaní ú/ů, psaní i/y (í/ý) po měkkých a tvrdých souhláskách a v koncovkách podstatných a přídavných jmen, shody přísudku s podmětem holým i několikanásobným, párových souhlásek (b-p, d-t, d'-t', h-ch), psaní předložek s a z, psaní předpon s- a z- či skupin bě/bje, pě, vě/vje. Uživatel si zvolí, kterou pravopisnou oblast si chce zopakovat a následně má tři logicky po sobě jdoucí možnosti. Políčko *Jak na to?* obsahuje podrobný teoretický výklad, který učivo vysvětlí a upozorní na často vyskytované chyby. Následně je na výběr procvičování či pro odvážnější jedince zkoušení na čas. Výsledky všech testů se uchovávají, takže si žáci mohou prohlédnout, v čem nejvíce chybují. Následně je možné procvičovat jen chybné odpovědi, takže učení se stává rychlejší a efektivnější.

Obrázek 6: Ukázka z aplikace Český jazyk – Pravopis, zdroj: vlastní výstřižek ze stažené aplikace

Část obsahu je poskytnuta zdarma a část je placená. Aplikace je dostupná pouze pro operační systém Android, lze ji tedy stáhnout na Obchod Play.³⁷

³⁶ HOLUBÍK, Jiří. *Česká gramatika* [aplikační software]. Eductify, © 2015–2021 [cit. 2022-04-06].

³⁷ *Český jazyk – pravopis* [aplikační software]. © PMQ software, © 2013–2022 [cit. 2022-04-06].

1.6 Učebnice

Kapitola uvede učebnice používané v současné době k výuce českého jazyka na základních školách. Vybrali jsme učebnice pro 8. ročník, jež nám učitelé označili v dotazníku (viz oddíl 2.2.3). Cílem kapitoly není zhodnocení ani důkladná analýza učebnic, nýbrž jejich krátké představení především z hlediska obsahu učiva a jeho grafického zpracování.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy definuje učebnice jako „*didakticky zpracované texty a grafické materiály, které umožňují dosažení očekávaných výstupů vzdělávacích oborů vymezených rámcovými vzdělávacími programy [...]*“³⁸

Učebnice je komplexní materiál obsahující výchozí texty, výkladové části či poučky a cvičení k procvičování. Učebnice jsou primárně určeny žákům, proto by měly odpovídat jejich věku zejména z hlediska rozsahu učiva a vhodného jazyka. Důležitá je i grafická úprava a zakomponování ilustrací.³⁹

1.6.1 Učebnice z nakladatelství Fraus

Učebnice *Český jazyk 8*⁴⁰ z roku 2005 byla vytvořena pro 8. ročník základních škol a odpovídající ročník víceletých gymnázií. Učebnice svou koncepcí odpovídá požadavkům RVP ZV. Je rozdělena do kapitol týkajících se obohacování slovní zásoby, tvarosloví, pravopisu, skladbě, obecným výkladům o českém jazyce a komunikaci a slohu. Pravopis je soustředěn na psaní *i/y* ve shodě přísudku s podmětem a v koncovkách podstatných a přídavných jmen, dále na psaní předpon *s-/z-/vz-*, předložek *s/z* a skupin *bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně*. Přehled učiva, jenž je vyznačen vždy v oranžovém rámečku, žákům usnadňuje orientaci v celkovém textu. Učebnice je protkána množstvím fotografií a ilustrací. Na poslední straně publikace jsou uvedeny očekávané výstupy jednotlivých kapitol. Například po probrané kapitole o pravopisu se očekává, že: „*Žák umí aplikovat při tvorbě vlastního jazykového projevu zásady zápisu slov, chápe vztah mezi zvukovou a grafickou podobou jazyka, opakuje si již zažitě pravopisné vědomosti, umí je aplikovat v jazykovém projevu.*“⁴¹

³⁸ MŠMT. *Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. Praha, 2009, roč. LXV, sešit 9, s. 2 [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/2009-9-1>

³⁹ ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85937-47-6, s. 81–82.

⁴⁰ KRAUSOVÁ, Zdeňka a Martina PAŠKOVÁ. *Český jazyk 8 pro základní školy a víceletá gymnázia: učebnice*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2005. ISBN 80-7238-419-8.

⁴¹ Tamtéž, vnitřní strana zadních desek.

1.6.2 Učebnice z nakladatelství Nová škola

Učebnice *Český jazyk 8*⁴² vydaná roku 2015 je určena pro základní školy i víceletá gymnázia. Její obsah byl vytvořen v souladu s RVP ZV. Učebnice je členěna na kapitoly, z nichž největší podíl má skladba. Dále zde nalezneme kapitoly věnované pravopisu a výslovnosti, tvarosloví, obecným výkladům o jazyce, slohu a komunikaci. Pravopis je zahájen dvoustránkovým opakováním, které by bylo vhodné okopírovat a použít jej v hodině jako pracovní list, do kterého by žáci mohli psát. Cvičení se týkají psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách a ve shodě přísudku s podmětem, psaní skupin bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně, předpon s-/z-, souhláskových skupin a velkých písmen. Stěžejní část této kapitoly tvoří pravopis a výslovnost přejatých slov. Výklad látky je od cvičení přehledně odlišen barevným zpracováním v podobě rámečků či tabulek. Učebnice je doplněna množstvím fotografií i kreslených ilustrací. Předností této učebnice jsou ověřovací testy na konci každé kapitoly včetně jejich řešení na poslední stránce publikace.

Z nakladatelství Nová škola byl v případě jednoho dotazníku místo učebnice uveden pracovní sešit. Konkrétně se jedná o pracovní sešit *Opakujeme češtinu v 8. ročníku*⁴³, který má dva díly. První díl odpovídá prvnímu pololetí a jeho obsah je zaměřen na opakování pravopisu (vyjmenovaná slova, pravopis podstatných a přídavných jmen, shoda přísudku s podmětem, předpony s-/z- a psaní velkých písmen) a dále na skladbu. Pracovní sešit může vyučující posloužit jako učebnice nejspíše kvůli tomu, že kromě pravopisných cvičení a diktátů obsahuje také stručné, přehledně zpracované výkladové části. Nenalezneme zde žádné ilustrace. Výhodou této publikace jsou i klíče s řešením.

1.6.3 Učebnice z nakladatelství Prodos

Učebnice *Český jazyk 8*⁴⁴ vydaná roku 2000 byla zpracována podle Vzdělávacího programu Základní škola. Obsah učebnice je členěn do kapitol, jež jsou věnovány češtině jako slovanskému jazyku, přejímání slov z cizích jazyků, tvoření slov, tvarosloví, skladbě a slohu. Zvláštní kapitolu na konci publikace tvoří cvičení, jež odpovídají zmíněným tematickým celkům a zároveň zde nalezneme cvičení z pravopisu. Tomu jsou zde věnovány čtyři strany, jež se zabývají procvičením shody přísudku s podmětem, skupin mě/mě, zdvojených souhlásek,

⁴² KVAČKOVÁ, Jaromíra, Lenka BIČANOVÁ, Lucie JINDROVÁ a Lidmila MRAZKOVÁ. *Český jazyk 8: učebnice*. 2. vyd. Brno: Nová škola, 2015. ISBN 978-80-7289-748-3.

⁴³ KVAČKOVÁ, Jaromíra. *Opakujeme češtinu v 8. ročníku (1. díl)*. Brno: Nová škola, 2011. ISBN 978-80-7289-278-5.

⁴⁴ HIRSCHOVÁ, Milada. *Český jazyk 8*. Olomouc: Prodos, 2000. ISBN 80-7230-048-2.

spodoby znělosti, tvoření 2. a 3. stupně přídavných jmen a příslovčí. Dále si zde žáci procvičí rozdíl mezi účelovými a dějovými adjektivy (i/i), pravopis předpon vy-, vý- a předpon s-, z-. Všechna cvičení jsou doplňovací, pouze pravopis velkých písmen si lze procvičit také formou diktátu. Na publikaci je znát, že je staršího vydání, neboť obsahuje pouze kreslené ilustrace a spoustu textu, v němž je obtížné nalézt výkladovou část.

1.6.4 Učebnice z nakladatelství SPN

Učebnice *Český jazyk 8*⁴⁵ z roku 2009 byla vytvořena v souladu s požadavky RVP ZV. Je členěna do dvou tematických okruhů: Jazyk a Sloh a komunikace. Jazyková část se soustředí na češtinu jako jeden ze slovanských jazyků, nauku o slově, tvarosloví a skladbu. Nenalezneme zde tedy samostatnou kapitolu věnovanou pravopisu, avšak žáci mají prostor k jeho procvičení v rámci ostatních kapitol, zejména ve tvarosloví (koncovky jmen a sloves) či skladbě (psaní čárky). Učebnice je na rozdíl od ostatních ve formátu A5, neztrácí však na přehlednosti, neboť výklad učiva je barevně odlišen od cvičných úkolů. Text je prokládán zejména kreslenými ilustracemi, místy i fotografiemi. Na konci publikace jsou uvedeny očekávané výstupy z práce s učebnicí v daném ročníku.

1.6.5 Učebnice z nakladatelství Taktik

Učebnice *Hravá čeština*⁴⁶ byla vydána roku 2017 a zpracována v souladu s RVP ZV. Je rozdělena do kapitol věnovaných obecným výkladům o jazyce, nauce o tvoření slov, tvarosloví, pravopisu, skladbě a komunikaci a slohu. Každá kapitola má svou barvu. Na samém začátku učebnice je zařazeno čtyřstránkové opakování, v němž si žáci procvičí látku z předchozího ročníku. Z pravopisu si žáci osvěží předpony s-/z- (formou doplňovacího cvičení i použití jevů ve větách, např. shlédl – zhlédl), homofony (mít – mýt), spřežky, přímou řeč, skupiny bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně a koncovky jmen a sloves. Kapitola týkající se pravopisu neobsahuje výklad nové látky, zaměřuje se pouze na procvičování již probraného učiva a nabízí rozmanité typy úloh. Každá úloha je označena jednou, dvěma či třemi tečkami podle náročnosti. Učebnice se pyšní moderním a vizuálně atraktivním zpracováním, jež podporuje motivaci a kreativitu žáků. Nalezneme zde kromě bohaté ilustrace i spoustu křížovek. Součástí učebnice je příloha pro žáky se specifickými poruchami učení, která poskytuje metodická doporučení, jak s těmito žáky, učebnicí i příručkou pracovat.

⁴⁵ HOŠNOVÁ, Eva aj. *Český jazyk 8: pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7235-425-2.

⁴⁶ PAVLÍČKOVÁ, Andrea aj. *Hravá čeština pro 8. ročník ZŠ a víceletá gymnázia*. Praha: Taktik International, 2017. ISBN 978-80-7563-066-7.

1.6.6 Učebnice z nakladatelství Tobiáš

Učebnice *Český jazyk*⁴⁷ z roku 2002 neuvádí, podle jakého programu byla zpracována, avšak byla schválena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Její obsah je rozdělen do kapitol věnovaných skladbě, tvoření slov, tvarosloví, obecným poučením o jazyce a slohu a komunikaci. Nenalezneme zde kapitolu týkající se pravopisu, přesto se k jeho procvičení žáci dostanou v ostatních kapitolách. Každá kapitola začíná opakováním a procvičením dané látky z předešlých ročníků. Tyto texty jsou vtištěny šedou barvou. Výkladové části jsou zvýrazněny červeně či uvedeny v tabulkách. Učebnice je specifická svými kreslenými ilustracemi.

Shrnutí

Veškeré uvedené učebnice získaly schvalovací doložku k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy jako součást ucelené řady učebnic pro vyučovací předmět Český jazyk a literatura, kterou uděluje MŠMT. V učebnicích staršího vydání můžeme pozorovat spoustu textu, méně grafiky a minimum ilustrací, jež jsou zejména kreslené. Taková zpracování nebývají přehledná a pro žáky nejsou poutavá. Učebnice vydané v posledních letech naopak volí méně textu a více procvičování. Kladou důraz na vizualizaci učiva množstvím fotografií a ilustrací. Jsou graficky atraktivní a přehledně upravené, proto žákům usnadňují orientaci v učivu. Nabízí rozmanité typy úloh, jimiž se snaží žáky motivovat. Taková kritéria podle nás nejlépe splňuje Hravá čeština z Vydavatelství Taktik.

⁴⁷ BIČÍKOVÁ, Vladimíra, Zdeněk TOPIL a František ŠAFRÁNEK. *Český jazyk: učebnice pro 8. ročník*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2002. ISBN 80-7311-011-3.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je stěžejní částí naší diplomové práce a dělí se na dvě kapitoly. Obsahem první kapitoly je představení samotného výzkumu, jeho cíle a výzkumného vzorku. Zabývá se stanovením hypotéz, jež budou v závěru práce potvrzeny či vyvráceny, a to na základě použitých metod, které tato kapitola podrobně popíše. Druhá kapitola se věnuje konkrétním výsledkům výzkumu, který má dvě linie. První linii tvoří výzkum zaměřený na žáky a jejich pravopisné znalosti. V druhé linii jsou prezentovány poznatky získané od učitelů českého jazyka, jichž jsme se dotazovali na používané materiály a metody k procvičování pravopisu.

2.1 Metodologie práce

Kapitola představí cíl výzkumu a výzkumný vzorek. Jsou zde stanoveny hypotézy a popsány použité metody.

2.1.1 Cíl

Cílem diplomové práce je identifikace a popis nejproblematictějších oblastí pravopisu a nejčastějších chyb, kterých se dopouštějí žáci 2. stupně základních škol. Zároveň si klademe za cíl zjistit, jaké materiály a metody používají učitelé k výuce a procvičování pravopisu.

2.1.2 Výzkumný vzorek

Žáci

Pro náš výzkum jsme si stanovili spodní hranici na 100 respondentů a zaměřili jsme se konkrétně na 8. ročník základních škol. Z každé školy jsme požadovali pouze jednu třídu, aby byl výzkumný vzorek co nejrozmanitější. Výzkumu se zúčastnilo celkem osm základních škol: jedna základní škola z Královéhradeckého kraje, dvě základní školy z Pardubického kraje a pět základních škol z Kraje Vysočina. Navzdory špatné situaci spojené s covidovou pandemií se nám podařilo získat celkem 147 žáků. Po dohodě s vyučujícími jsme některé žáky z výzkumu vyřadili. Jednalo se o žáky, kterým byly diagnostikovány specifické poruchy učení a běžně mají ve vyučovacích hodinách určité úlevy (dostávají čas navíc, při diktátu píší každou druhou větu apod.). Shodli jsme se, že by nebylo vhodné počítat tyto žáky do celkových výsledků. Výzkum tak není zkreslen chybnými odpověďmi žáků se specifickými poruchami učení. Celkem bylo vyřazeno 17 prací, náš výzkumný vzorek proto tvoří celkem **130 žáků**, z toho 68 dívek a 62 chlapců.

Učitelé

Dotazník zaměřený na zjištění používaných učebnic, webových stránek, aplikací a metod jsme předložili učitelům češtiny, a to těch tříd, v nichž jsme prováděli výzkumné šetření pomocí pracovních listů a diktátů. Dotazník tedy vyplnilo celkem osm učitelů.

Školy

Rádi bychom poukázali na fakt, že se našeho výzkumu zúčastnily jak malé vesnické školy, tak i velké městské školy, zároveň jsme se snažili zapojit i více krajů. Výčet škol uvádíme v následující tabulce.

Tabulka 1: Seznam zapojených škol

Základní škola
Základní škola Bezručova, Hradec Králové Adresa: Bezručova 1468, 500 02 Hradec Králové Web: https://www.bezrucka.cz/
Základní škola a Mateřská škola Kameničky Adresa: Kameničky 38, 539 41 Kameničky Web: https://www.zskamenicky.cz/
Základní škola Smetanova, Hlinsko Adresa: Smetanova 403, 539 01 Hlinsko Web: https://www.zssmetanova.cz/
Základní škola a Mateřská škola Herálec Adresa: Herálec 440, 592 01 Herálec pod Žákovou Horou Web: https://www.zsheralec.cz/
2. Základní škola Nové Město na Moravě Adresa: Leandra Čecha 860, 592 31 Nové Město na Moravě Web: https://zs2.nmmn.cz/
Základní škola a mateřská škola Svatka Adresa: Partyzánská 310, 592 02 Svatka Web: http://zsams.svatka.cz/
Základní škola Žďár nad Sázavou, Palachova 1 Adresa: Palachova 2189, 591 01 Žďár nad Sázavou Web: https://www.1zdar.cz/
Základní škola Žďár nad Sázavou, Švermova 4 Adresa: Švermova 1132, 591 01 Žďár nad Sázavou Web: https://www.4zszdar.cz/

2.1.3 Hypotézy

V našem výzkumu jsme si stanovili následující hypotézy (H), které budou v závěru práce potvrzeny či vyvráceny.

- H1: Oblast vyjmenovaných slov mají žáci osvojenou více než ostatní pravopisné jevy, neboť se jedná o učivo, s nímž se setkávají po většinu školní docházky již od 1. stupně.
- H2: Oblast interpunkce a psaní velkých písmen činí žákům větší potíže než ostatní pravopisné jevy, a to zejména kvůli tomu, že se s tímto učivem setkávají až ve vyšších ročnících.
- H3: Učebnice z Nakladatelství Fraus mají převahu v používání nad učebnicemi z jiných nakladatelství.
- H4: V dnešní době je více učitelů, kteří do svých hodin zařazují online cvičení, než těch, kteří je nepoužívají.

2.1.4 Metody a organizace

V první fázi výzkumu bylo nezbytné se seznámit s odbornou literaturou pojednávající jak o samotném pravopisu a jeho vyučování na základních školách, tak i o metodologii pedagogického výzkumu.

Abychom mohli výzkum uskutečnit, bylo naším hlavním úkolem sehnat dostatek základních škol, jejichž ředitelé by byli ochotni nám propůjčit své žáky. Gavora uvádí, že pokud výzkumník osloví instituci kvůli kvalifikační práci, většinou bývá odmítnut, protože nepřesvědčil adresáty o důležitosti svého výzkumu, vnímají to jako přiživování na jejich půdě.⁴⁸ Na naši žádost však většina škol reagovala kladně a umožnila nám vstup do terénu, neboť ředitelé i učitelé vnímali výzkum jako zajímavý a přínosný i pro ně samotné. Spojili jsme se s konkrétními učiteli, kteří učí český jazyk v 8. třídách, domluvili jsme se na konkrétním postupu a termínu naší návštěvy.

Výzkum probíhal na konci ledna a na začátku února 2022. Průběh celého výzkumu se ve všech školách uskutečnil za naší osobní přítomnosti a pod naším vedením. Tím byly zajištěny stejné podmínky pro všechny zúčastněné a nevznikla tak možnost zkreslit výsledky.

Pro zjištění stavu pravopisných znalostí a dovedností jsme se rozhodli použít jednotný test formou pracovního listu a diktátu. Při tvorbě obou výzkumných metod jsme čerpali

⁴⁸ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6, s. 68.

z odborné literatury a učebnic pro základní školy, které jsou uvedeny v seznamu citačních zdrojů na konci práce.

Vyučující své žáky dopředu seznámili s jejich účastí ve výzkumu, který proběhne v jednom dnu ve dvou vyučovacích hodinách. Žáci věděli, že za výsledky zadaných prací nebudou známkováni. Abychom tedy zajistili, že k výzkumu nebudou přistupovat lhostejně, učitelé přislíbili jedničku těm, kteří budou v testování úspěšní. Žáci tak nebyli zbytečně vystaveni stresu a byla v nich podpořena pozitivní motivace.

Žáci obě práce psali ručně, proto i našemu vyhodnocování předcházela písemná oprava, nikoli strojová. Opravování chyb a jejich následné počítání bylo v takovém rozsahu respondentů časově velmi náročné. Všechny školy také projevily zájem o výsledky prací svých žáků, proto jsme veškeré opravené listy naskenovali a zaslali vyučujícím. Jelikož byl náš výzkum anonymní, přiřadili jsme každému žákovi číslo (stejně pro pracovní list i diktát), které si následně vyučující jako jediní spojili s konkrétním jménem.

2.1.4.1 Pracovní list

Pracovní list se skládá z deseti cvičení. Abychom žáky příliš nezatížili a testování se tak nestalo neefektivním, stanovili jsme maximální rozsah testu na dvě strany formátu A4. Nebylo tedy možné zařadit všechny pravopisné oblasti. Každé cvičení se zabývalo pouze jednou oblastí. Četnost zkoumaných jevů v jednotlivých cvičeních není totožná, řídí se rozsahem pravopisné oblasti. Celkový počet jevů v pracovním listu je 132. Zaměřili jsme se na tyto pravopisné oblasti:

- psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách,
- psaní předpon s-, z-, vz-,
- psaní skupin bě/bje, pě, vě/vje,
- psaní skupin mě/mně,
- tvoření tvarů přídavných jmen,
- psaní souhláskových skupin na příponovém švu,
- psaní malých a velkých písmen na začátku slov a slovních spojení,
- psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen,
- psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen,
- shoda přísudku s podmětem.

Vyhrazena byla celá vyučovací hodina, zpravidla 5 minut nám trvalo zadávání pokynů. Aby všichni žáci mohli začít ve stejnou chvíli, rozdali jsme každému obálku, kterou směli otevřít až na náš pokyn. Žáci na vyplnění pracovního listu dostali zhruba 40 minut, čas se osvědčil jako zcela dostačující, žáci odevzdávali individuálně po 25–35 minutách.

Úplné znění pracovního listu je uvedeno v příloze.

2.1.4.2 Diktát

Diktát se skládá z 15 vět, jež tvoří 144 slov. Jak již bylo předneseno v teoretické části práce, přiměřený diktát pro 8. ročníky by neměl přesáhnout 120 slov⁴⁹. Při konzultaci s učiteli vybraných tříd jsme však byli ujistěni, že žáci diktát v takovém rozsahu zvládnou, neboť na konci pololetí píšou podobné i obsáhlejší diktáty. Text zahrnuje následující pravopisné oblasti:

- psaní ú/ů,
- psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách,
- psaní skupin bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně,
- psaní předložek s, z,
- psaní předpon s-, z-, vz-,
- psaní souhláskových skupin,
- psaní malých a velkých písmen na začátku slov a slovních spojení,
- tvoření 2. stupně přídavných jmen,
- psaní cizích a přejatých slov a vlastních jmen,
- psaní příslovečných spřežek,
- psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen,
- psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen,
- psaní í v zakončení přítomných slovesných tvarů,
- psaní tvarů zájmena já,
- shoda přísudku s podmětem,
- interpunkce.

⁴⁹ HAUSER, ref. 10, s. 35.

Školy nám poskytly celou další vyučovací hodinu, měli jsme tedy více než dostatek času i na druhou výzkumnou metodu. Každý žák obdržel prázdný formulář s předtištěnými řádky. Při diktování jsme postupovali podle pokynů uvedených v teoretické části práce (viz str. 17). Žáci byli s celkovou kontrolou hotovi po 20–25 minutách.

Úplné znění diktátu je uvedeno v oddíle 2.2.2 a prázdný formulář v příloze.

2.1.4.3 Dotazník pro učitele

Dotazník pro učitele, obsahující dvanáct otázek, byl zaměřen na zjištění používaných materiálů a metod při výuce a procvičování pravopisu v hodinách českého jazyka. Dotazník je sestaven ze čtyř typů otázek neboli položek, jak je definuje Chráska⁵⁰. Prvním typem, který jsme použili v pěti případech, jsou otevřené (nestrukturované) položky, na něž mohou učitelé odpovídat volně bez navrhované odpovědi. Vyhodnocení položek tohoto typu je obtížnější, avšak v takto malém počtu respondentů jsme si to mohli dovolit. Další pět položek je polouzavřených, v nichž učitelé odpovídají ano/ne a zároveň mají svou odpověď blíže specifikovat. Jedna otázka je uzavřená (strukturovaná), učitelé vybírají z předem připravených možností. Zbývající jedna otázka patří mezi tzv. škálové položky.

Dotazník jsme vyučujícím předložili při naší návštěvě. Někteří ho stihli vyplnit během naší práce s žáky, někteří ho zaslali elektronicky.

Plné znění dotazníku je umístěno v příloze.

⁵⁰ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* [online]. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016 [cit. 2022-03-21]. ISBN 978-80-271-9225-0, s. 160–161. Dostupné z: https://is.mvso.cz/el/mvso/zima2021/YMSID/250420/Metody_pedagogickeho_vyzkumu_1.pdf

2.2 Výsledky výzkumu

Výsledky získané vyhodnocením pracovních listů i diktátů jsou rozděleny na tři části podle druhu pravopisu. První část obsahuje pravopisné jevy z oblastí pravopisu lexikálního, ve druhé části se nacházejí pravopisné jevy z oblastí pravopisu morfologického a třetí část tvoří pravopisné jevy z oblastí pravopisu syntaktického.

Výsledky jsou z důvodu přehlednosti uváděny v tabulkách⁵¹. V prvním sloupci se nachází zkoumané pravopisné jevy, u nichž je navíc tučně zvýrazněna ta část slova, na kterou se měli žáci soustředit. Ve druhém sloupci je uveden počet žáků, kteří daný pravopisný jev řešili správně. Třetí sloupec vyjadřuje jejich procentuální zastoupení. Procenta jsou zaokrouhlena na jedno desetinné místo. Výsledky jsou řazeny sestupně, od nejvyššího počtu správných řešení k nejnižšímu.

Následující tabulku jsme převzali z diplomové práce M. Rejthara⁵², která měla podobný charakter výzkumu. Tabulka stanovuje procentuální rozmezí úspěšnosti, kterému bylo přiřazeno slovní hodnocení. Slovní hodnocení nebylo sestaveno podle školní klasifikační stupnice, ačkoliv názvy jsou s ní totožné. Pro lepší přehlednost je míra úspěšnosti ještě barevně rozlišena. Tato kritéria platí pro pracovní listy i diktáty.

Tabulka 2: Barevné označení, procentuální rozmezí a slovní hodnocení úspěšnosti

Barva	Rozmezí	Hodnocení
Modrá	100 %	Bezchybně
Zelená	99,9–80,1 %	Výborně
Žlutá	80,0–60,1 %	Chvalitebně
Oranžová	60,0–40,1 %	Dobře
Červená	40,0–20,1 %	Dostatečně
Šedá	20,0–0,0 %	Nedostatečně

⁵¹ Pod tabulkami není uváděn zdroj. Veškeré tabulky (kromě Tabulky 2) jsou našeho vlastního zpracování.

⁵² REJTHAR, Michal. *Stav pravopisných dovedností žáků na 2. stupni ZŠ*. Plzeň, 2012. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, s. 21. Dostupné z: <https://theses.cz/>

2.2.1 Výsledky pracovních listů

Pod každou pravopisnou oblastí je uvedeno znění zadání i cvičení z pracovního listu, následuje tabulka s výsledky, pod níž je připojen krátký komentář shrnující zjištěné poznatky.

2.2.1.1 Lexikální pravopis

Pravopisné jevy v rámci lexikálního pravopisu žáci řešili se 68,2% úspěšností.

Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách

Znění zadání: **Zakroužkuj správnou variantu.**

Měl by si opilovat/opylovat nehty. V lese zahoukal vír/výr. Na cestě se vyhříval slepíš/slepýš. Co já se u té knihy nudou nazíval/nazýval. Mlít/Mlýt obilí je úkolem každého mlynáře. Bliská/Blýská se na lepší časy. Pavla bolí v krku, nemluví, jen sípá/sýpá. Třpitivé/Třpytivé hvězdy zářily na obloze. Domy zdobila blikající/blykající světla. Litomišl/Litomyšl je rodištěm Bedřicha Smetany. Nabité/Nabyté vědomosti správně využijte. V maskovacím oblečení splíval/splýval s porostem. Děti visely/vysely hlavou dolů. Nákladní automobily platí mítné/mýtné. Dětský zásip/zásyp hezky voní. Sirotek/Syrotek nemá rodiče.

Tabulka 3: Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
Litomyšl	129	99,2
slepýš	125	96,2
výr	123	94,6
třpytivé	117	90,0
opilovat	116	89,2
blikající	116	89,2
zásyp	105	80,8
sirotek	100	76,9
nazíval	90	69,2
blýská se	83	63,8
visely	82	63,1
nabyté	79	60,8
sípá	69	53,1
splýval	63	48,5
mlít	62	47,7
mýtné	56	43,1

Pravopisné jevy z oblasti psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách žáci řešili se 72,8% úspěšností. Vyjmenovaná slova se žáci učí již na 1. stupni, proto by měli mít učivo dobře zvládnuté. V tomto cvičení však nešlo pouze o znalost vyjmenovaných slov a slov příbuzných, ale o pochopení významu daných jevů ve větě. Je pravděpodobné, že s jevy „sípá“ a „mýtné“ žáci nepřijdou příliš do styku, a proto se u nich vyskytla vyšší chybovost. Jev „splýval“ žáci zřejmě neodhalili jako slovo příbuzné od vyjmenovaného slova plynout. Slovo „mlít“ žáci jednoznačně považovali za slovo odvozené od vyjmenovaného slova mlýn, neboť toto vysvětlení zaznívalo po skončení výzkumného šetření ze strany žáků téměř ve všech třídách.

Předpony s-, z-, vz-

Znění zadání: **Doplň chybějící předpony s-, z-, vz-**.

___jednat pořádek, ___hlédnout film, ___tyčit vlajku, radostné ___hledání, ___hrabat listí, rychle ___chladnout, ___bouřit se, ___klopit oči, ___troskotat na moři, ___padaná ___červivělá jablka, ___potřebovat jídlo

Tabulka 4: Předpony s-, z-, vz- – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
vztyčit	123	94,6
zčervivělá	120	92,3
shledání	115	88,5
spadaná	107	82,3
ztroskotat	94	72,3
shrabat	89	68,5
sklopit	86	66,2
zchladnout	80	61,5
spotřebovat	79	60,8
vzbouřit se	78	60,0
zhlédnout	77	59,2
zjednat	31	23,8

Pravopisné jevy z oblasti předpon s-, z-, vz- žáci řešili se 69,2% úspěšností. Jev „spotřebovat“ žáci zřejmě nemají osvojený jako ustálený výraz patřící k předponám s- a mylně se možná řídili pomůckou, že by se mohlo jednat o změnu stavu či dokončení děje, proto velká část z nich napsala zpotřebovat. Spojení „vzbouřit se“ je pro žáky pravděpodobně z hlediska významu méně známé, často se objevoval tvar zbouřit se. Jevy „zhlédnout“ a „zjednat“ jsme

do pracovního listu zařadili záměrně, abychom zjistili, zda žáci dokáží určit správnou předponu u sloves, která se píšou jak s předponou s-, tak s předponou z- (př. shlédnout dolů x zhlédnout film, sjednat smlouvu x zjednat pořádek). Ukázalo se, že právě tyto dva jevy žákům činily největší potíže, neboť se s největší pravděpodobností nezamýšleli nad významem daného spojení.

Skupiny bě/bje, pě, vě/vje

Znění zadání: **Doplň ě/je.**

ob____žnice Slunce, v____zd do dvora, ob____mný kufr, válečné ob____ti, filmové nap____tí, matčino ob____tí, p____šina, ob____dnaný ob____d, ob____ktivní důvody, zp____vavý pták, sv____rák

Tabulka 5: Skupiny bě/bje, pě, vě/vje – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
oběd	127	97,7
zpěvavý	127	97,7
svěrák	126	96,9
vjezd	125	96,2
pěšina	122	93,8
oběti	120	92,3
napětí	120	92,3
objednaný	111	85,4
objemný	102	78,5
oběžnice	97	74,6
objetí	90	69,2
objektivní	89	68,5

Pravopisné jevy z oblasti psaní skupin bě/bje, pě, vě/vje žáci řešili s 86,9% úspěšností. Tato oblast se ukázala jako nejlépe zvládnutá, žáci s ní neměli žádné větší potíže. Pouze u dvou jevů klesla úspěšnost správného řešení pod 70 %. Jev „objetí“ žáci nejspíše znají ve smyslu pohybu dopravním prostředkem, ale nemají ho osvojený ve smyslu objímat někoho. Chybovost u slova cizího původu „objektivní“ byla pravděpodobně způsobena jeho neznalostí. Za zmínku stojí i slova ze skupin pě. Ukázalo se, že někteří žáci nevědí, že slova se skupinou pje se v českých slovech nevyskytují.

Skupiny mě/mně

Znění zadání: **Doplň ě/ně.**

soukrom____, význam____, rozum____jší, dom____nka, samozřejm____, skrom____,
stříd____jší, rozum____l, uzem____ní, vzpom____l, zahřm____lo,
sebevědom____jší

Tabulka 6: Skupiny mě/mně – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
významně	120	92,3
zahřmělo	118	90,8
rozumnější	114	87,7
skromně	107	82,3
sebevědomější	107	82,3
soukromě	106	81,5
samozřejmě	103	79,2
střídmejší	103	79,2
vzpomněl	74	56,9
domněnka	71	54,6
rozuměl	58	44,6
uzemnění	48	36,9

Pravopisné jevy z oblasti psaní skupin mě/mně žáci řešili se 72,4% úspěšností. Zdá se, že jevy, u kterých žáci slyší m/mn ve slově základovém i odvozeném, nečiní větší obtíže. Výjimku zde tvoří jev „rozuměl“, který byl do pracovního listu zařazen záměrně jako chyták. Zajímalo nás, zda žáci budou schopni rozlišit „rozumnější“ (od rozumný) a „rozuměl“ (od rozumí). Výsledky ukazují, že v obou případech automaticky doplnili ně. Nejvíce však chybovali v jevu „uzemnění“, kde si nepomohli slovem uzemnit, ale pravděpodobně chybně vycházeli ze slova země. Špatných výsledků se dočkaly i jevy „vzpomněl“ a „domněnka“. Tyto odvozeniny si žáci většinou nespojují se základovým slovesem mnít, proto se vyučují jako výrazy, které si mají žáci zapamatovat.⁵³ Výzkum odhalil, že necelá polovina žáků tyto jevy neovládá.

⁵³ HAUSER, ref. 10, s. 21.

Tvoření tvarů přídavných jmen

Znění zadání: **Z podstatných jmen v závorkách tvoř přídavná jména v 1. pádě jednotného a množného čísla.**

vzor: (Paříž) – dort, umělci: pařížský dort, pařížští umělci

(Praha) – hrad, průvodci: _____

(husita) – zpěv, bojovníci: _____

(Afrika) – slon, domorodci: _____

(Třebíč) – starosta, radní: _____

(Plzeň) – kostel, studenti: _____

(Tunis) – obyvatel, turisté: _____

(Krkonoše) – park, lyžaři: _____

(Tibet) – klášter, mniši: _____

Tabulka 7: Tvoření tvarů přídavných jmen – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
pražský	127	97,7
plzeňský	127	97,7
tibetský	118	90,8
africký	117	90,0
pražští	115	88,5
třebíčský	114	87,7
husitský	110	84,6
krkonošský	100	76,9
husitští	97	74,6
tibetští	92	70,8
afričtí	87	66,9
tuniský	76	58,5
plzeňští	51	39,2
tuniští	42	32,3
třebíčští	36	27,7
krkonošští	23	17,7

Pravopisné jevy z oblasti tvoření tvarů přídavných jmen žáci řešili se 68,9% úspěšností. Na první pohled je zřejmé, že žáci si nevěděli rady spíše s tvořením tvarů přídavných jmen v čísle množném než v čísle jednotném. Z přídavných jmen v čísle jednotném se největší

chybovost objevila u tvaru „tuniský“, místo něhož žáci psali tunisský. Stejně tak v množném čísle se objevoval tvar tunisští. U jevu „plzenští“ nebyl problém v příponě -ští, ale v chybějícím háčku nad n. Tvar plzenští se šířil napříč všemi třídami v poměrně velkém procentuálním zastoupení. U spojení „třebíčští radní“ žáci nejčastěji používali tvar třebíčtí, ale také se hojně vyskytovalo spojení třebíčská radní, kde žáci nerespektovali zadání. Největším překvapením se stal jev „krkonošští“, který správně napsalo pouze 23 žáků ze 130. Ve většině případů byl použit tvar krkonoští, ale několikrát se objevil i tvar krkonožští.

Za zmínku také stojí vysoký výskyt velkých písmen u přídavných jmen odvozených od zeměpisných názvů, a to i přes návodný vzor. Zápis s velkým písmenem jsme však v tomto cvičení za chybu nepočítali.

Souhláskové skupiny na příponovém švu

Znění zadání: **Vyjádři vlastnost přídavným jménem.**

vzor: květ, který voní: vonný květ

parohy z jelena: _____, pytel z plátna: _____,
olej z rostlin: _____, vlasy jako havran: _____,
závaží z olova: _____, krvácení z tepny: _____,
likér z bylin: _____, klobouk ze slámy: _____,
kloub v koleni: _____, auto do terénu: _____

Tabulka 8: Souhláskové skupiny na příponovém švu – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
bylinný	102	78,5
rostlinný	96	73,8
jelení	91	70,0
havraní	89	68,5
slaměný	70	53,8
kolenní	70	53,8
terénní	66	50,8
plátěný	65	50,0
olověné	43	33,1
tepenné	12	9,2

Pravopisné jevy z oblasti souhláskových skupin na příponovém švu žáci řešili s 54,2% úspěšností. Výsledky ukazují, že cvičení žákům činilo velké potíže. Při opravování však došlo

ke zjištění, že pravopis nebyl v tomto případě hlavním problémem. Pár žáků nepochopilo již samotné zadání i přes to, že měli uveden návodný vzor. Dovolujeme si ukázat konkrétní příklady (viz Obrázek 7 a 8). Další podstatnou roli hrála nedostatečná slovní zásoba, kvůli které mnoho žáků nebylo schopno vytvořit správný tvar přídavného jména. Vyskytovaly se tyto chybné tvary: slámový, plátňový, plátní, plátný, plátněný, olovové, olovněné, olovní, olovné, olovný, olovnné, oloví, olové, olový, olované, tepnové, tepní, tepné, tepný, tepení, tepený, tepenní, tepeční. U jevů „jelení“ a „havraní“ se zpočátku zdálo, že žáci si jsou vědomi psaní jednoho n u přídavných jmen odvozených od názvů zvířat, avšak v porovnání s jevy „kolenní“ a „terénní“ se ukázalo, že spíše píší jedno n tam, kde následuje měkké í. U jevu „parohy z jelena“ žáci často tvořili tvar paroží. Zřejmě paroží považují za přídavné jméno. Toto cvičení odhalilo mnoho vedlejších nedostatků, ale zároveň i málo zažitá pravidla pro psaní n/nn.

parohy z jelena: paroží, pytel z plátna: plátno,
olej z rostlin: rostlinný olej, vlasy jako havran: havraní vlasy,
závaží z olova: olovo, krvácení z tepny: tepna,
likér z bylin: bylinný likér, klobouk ze slámy: slamák,
kloub v koleni: čelíka, auto do terénu: terénní auto

Obrázek 7: Ukázka chybných tvarů – pracovní list

parohy z jelena: dvířka parohy z jelena, pytel z plátna: plátno,
olej z rostlin: olej z rostlin, vlasy jako havran: černé vlasy jako havran,
závaží z olova: těžké závaží z olova, krvácení z tepny: krvácení z tepny,
likér z bylin: dobryj liker z bylin, klobouk ze slámy: lesky klobouk ze slámy,
kloub v koleni: slonový kloub v koleni, auto do terénu: řidičské auto do terénu

Obrázek 8: Ukázka chybných tvarů – pracovní list

Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení

Znění zadání: **Zakroužkuj, kde napíšeme velké začáteční písmeno.**

O (v)ánocích stále dodržujeme některé (v)ánoční zvyky. Po (z)ákladní škole bych chtěl pokračovat ve studiu na (s)třední (r)ybářské škole ve (v)odňanech. V (u)lici (n)a (s)pojce je půvabná (r)estaurace (u) (d)vou (p)odkov. V muzeu byla vystavena (b)ible (k)ralická a (r)ukopis (k)rálóvedvorský. Hlavním městem (s)pojeného (k)rálóvství (v)elké (b)ritánie a (s)everního (i)raska je (l)ondýn. Rybník (s)vět leží na okraji (t)řeboně v (j)ižních (č)echách. Pokračujte rovněž, až na (n)áměstí (k)rále (j)iřího. S Janem Nerudou je spojena (m)alá (s)trana. Velkým zážitkem pro nás byla (s)metanova (m)á (v)last. Uznává (m)asarykovský přístup. Atletických závodů se zúčastnili (a)meričtí, (a)ustralští i (a)sijští sportovci, ale největší zastoupení měli (e)vropané.

Tabulka 9: Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
Vodňanech	128	98,5
Londýn	128	98,5
Třeboně	126	96,9
Vánocích	114	87,7
Svět	109	83,8
vánoční	108	83,1
základní škole	97	74,6
američtí, australští, asijské	84	64,6
Evropané	81	62,3
jižních Čechách	55	42,3
Malá Strana	55	42,3
náměstí Krále Jiřího	53	40,8
masarykovský	53	40,8
Střední rybářské škole ve Vodňanech	42	32,3
ulici Na Spojce	42	32,3
Smetanova Má vlast	28	21,5
Bible kralická	27	20,8
restaurace U Dvou podkov	23	17,7
Spojeného království Velké Británie a Severního Irska	20	15,4
Rukopis královédvorský	11	8,5

Pravopisné jevy z oblasti malých a velkých písmen na začátku slov a slovních spojení žáci řešili s 53,2% úspěšností. Tato oblast se tak ukázala jako nejvíce problematická. Můžeme pozorovat, že jednoslovné názvy žákům nečiní potíže, ačkoliv je zarážející, že ani názvy Vodňany, Londýn či Třeboň nezapsali správně všichni žáci. Nejnižší počet správných řešení vykazují víceslovné názvy ulic, náměstí, institucí, společenských zařízení a písemných památek. Žákům také působilo problémy psaní jevů „jižních Čechách“ a „Severního Irska“, převážně psali Jižních Čechách a severního Irska.

2.2.1.2 Morfologický pravopis

Pravopisné jevy v rámci morfologického pravopisu žáci řešili se 77,1% úspěšností.

Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen

Znění zadání: **Doplň i/y.**

Šakal__ si lze snadno splést s našimi ps___. Poslední dva hlavolam__ se podařilo rozluštit jen Prokopov___. Cesta z Ostrav__ do Boleslav__ trvala velmi dlouho. Tropické prales__ se u nás nevyskytují. Na neb__ kroužili orl___. Na cestě ležel motýl s polámanými křídly___. Nepozorovaně jsme se přiblížili až k hráz__ rybníka. Zašpinil si košil__.

Tabulka 10: Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
pralesy	125	96,2
nebi	125	96,2
orli	121	93,1
Ostravy	120	92,3
křídly	120	92,3
košili	119	91,5
hrázi	99	76,2
psy	97	74,6
Prokopovi	97	74,6
hlavolamy	85	65,4
šakaly	78	60,0
Boleslavi	70	53,8

Pravopisné jevy z oblasti psaní i/y v koncovkách podstatných jmen žáci řešili s 80,5% úspěšností. Mnoho chyb se objevilo při psaní jevu „šakaly“, který je ve větě použit ve 4. pádě. Žáci pravděpodobně považovali šakaly za podmět v 1. pádě podle vzoru pán. Nejproblematičtějším se stal jev „Boleslavi“, který žáci nepřidili ke vzoru kost, ale ke vzoru žena stejně jako u „Ostravy“. Žáci mají zřejmě zafixovanou koncovku -ami s měkkým i, aniž by rozlišovali rod mužský a ženský, proto hojně chybovali v jevu „hlavolamy“. Taktéž nemají dostatečně zažita pravidla psaní koncovky -ovi u podstatných jmen ve 3. pádě.

Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen

Znění zadání: **Doplň í/ý (i/y).**

Na sjezdov__ch tratích došlo opět k použití sněhov__ch děl. Pavlov__ děti už jsou zdrav___.
K obědu byla rýže s hus__mi játry. Zlobiv__ chlapec hulákal na sousedov__ koně. Mal__ psi
jsou roztomil___. Ryz__ zlato je velmi cenné. Učitelov__ žáci byli zvědav__ na výsledky diktátu.

Tabulka 11: Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
sněhových	121	93,1
zlobivý	118	90,8
ryzí	115	88,5
sjezdových	113	86,9
učitelovi	109	83,8
husími	89	68,5
malí	88	67,7
zvědavi/í	86	66,2
zdrávy	84	64,6
roztomilí	80	61,5
Pavlovy	77	59,2
sousedovy	70	53,8

Pravopisné jevy z oblasti psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen žáci řešili se 73,7% úspěšností. Největší potíže žákům činí koncovky přídavných jmen přivlastňovacích. Nejvíce chybovali v jevech „Pavlovy“ a „sousedovy“, přestože si mohli pomoci alespoň ukazovacím zájmenem ti/ty v 1. a 4. pádě. Za problematické považujeme i jmenné tvary přídavných jmen. Například u jevu „zdrávy“ žáci jednak neprokázali znalost, že se tato přídavná jména řídí pravidly o shodě přísudku s podmětem a jednak nerespektovali dlouhé á, proto se vyskytovaly i tvary zdravý a zdravé. U jevů „malí“ a „roztomilí“ vnímáme jako příčinu určení podle vzorů mladý, kdy si žáci řekli malý – malá – malé a dále již neřešili pravidla psaní -í v 1. pádě množného čísla rodu mužského životného.

2.2.1.3 Syntaktický pravopis

Pravopisné jevy v rámci syntaktického pravopisu žáci řešili se 70,1% úspěšností.

Shoda přísudku s podmětem

Znění zadání: **Doplň koncovky.**

Ledoborce razil__ cestu menším lodím. Děti často trávil__ čas na hřišti. Divadla představil__ svůj program na letošní rok. Zdravotní sestry a muž z čekárny pomohl__ zraněnému do ordinace. Chlapce zaujal__ především šelmy. Tisíce lidí se shromáždil__ na náměstí. Ve frontě na ovoce stál__ muži, ženy i děti. Na oslavu přišli__ Jana, Šárka i Milan. Děvčata vyráběl__ vánoční výzdobu. Lence jsme nerozuměl__.

Tabulka 12: Shoda přísudku s podmětem – pracovní list

Pravopisný jev	Správně	%
přišla/i	110	84,6
stáli	109	83,8
pomohli	103	79,2
trávily	101	77,7
vyráběla	97	74,6
nerozuměli	92	70,8
představila	84	64,6
zaujaly	83	63,8
razily	69	53,1
se shromáždilo/y	63	48,5

Pravopisné jevy z oblasti shody přísudku s podmětem žáci řešili se 70,1% úspěšností. Nejmenší potíže žákům činila shoda přísudku s podmětem několikanásobným, kde mají zřejmě dostatečně zažito, že stačí jeden člen rodu mužského životného pro koncovku -i. Nejvyšší počet chyb jsme zaznamenali ve spojení „tisíce lidí se shromáždilo/y“. Žáci zde zcela jistě neodhalili tisíce jako podmět a řídili se podle lidí, proto psali shromáždili. Mezi obtížné jevy se řadí podstatná jména rodu mužského životného, která mají tvary životné i neživotné. Takovým příkladem jsou „ledoborce“ v první větě. Žáci si zde opět nepomohli ani ukazovacím zájmenem ti ledoborci/ty ledoborce. Nesprávná řešení se ve větší míře vyskytují i ve shodě přísudku s podmětem, který je rodu středního v množném čísle. Žáci používali tvary: divadla představily a děvčata vyráběly. Za zmínku stojí i shoda přísudku s podmětem nevyjádřeným v poslední

věť, kde nelze určit jeho rod. Žáci by měli vědět, že v tomto případě píšeme v přičestí vždy -i, přesto pozorujeme zvýšenou chybovost.

2.2.1.4 Shrnutí

Za dobře zvládnuté učivo považujeme psaní skupin bě/bje, pě, vě/vje a psaní i/y v koncovkách podstatných jmen. Značné potíže se objevily v oblasti předpon s-, z-, vz- a tvoření tvarů přídavných jmen. Největší problém žákům činí souhláskové skupiny na příponovém švu a psaní velkých písmen na začátku slov a slovních spojení.

Tabulka 13: Shrnutí z hlediska pravopisných oblastí – pracovní list

Typ pravopisné oblasti	Správně
Skupiny bě/bje, pě, vě/vje	86,9 %
Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen	80,5 %
Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen	73,7 %
Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách	72,8 %
Skupiny mě/mně	72,4 %
Shoda přísudku s podmětem	70,1 %
Předpony s-, z-, vz-	69,2 %
Tvoření tvarů přídavných jmen	68,9 %
Souhláskové skupiny na příponovém švu	54,2 %
Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení	53,2 %

Pravopisné jevy ze všech oblastí žáci řešili v průměru se 71,8% úspěšností. Z hlediska druhů pravopisu byli žáci nejúspěšnější v pravopise morfologickém. Nejmenší procento úspěšnosti dosáhl pravopis lexikální, který obsahuje nejširší záběr pravopisných oblastí. Pravopis syntaktický budeme schopni lépe zhodnotit při diktátu, kde se zaměříme nejen na shodu přísudku s podmětem, ale také na interpunkci ve větě jednoduché a souvětí.

Tabulka 14: Shrnutí z hlediska druhů pravopisu – pracovní list

Druh pravopisu	Správně
Morfologický	77,1 %
Syntaktický	70,1 %
Lexikální	68,2 %
Celková úspěšnost	71,8 %

2.2.2 Výsledky diktátů

Podkapitola nejprve představí celkové znění diktátu. Vyhodnocení je opět rozděleno na jednotlivé pravopisné oblasti, které obsahují tabulku s výsledky. Zjištěné poznatky jsou shrnuty v krátkém komentáři pod tabulkami.

Znění diktátu

Zvědaví turisté se vydali do Babiččina údolí, aby viděli místa, která znají z Babičky. Všichni byli upřímně přesvědčeni, že to byl on, kdo ho navedl, aby ty obrázky vyměnil, ale on se nepřiznal. Z kraje lesa se ozývalo vrkú. Za kruhovým objezdem odbočíte vpravo a pojedete ulicí Nad Řekou. Maminka na mě byla rozzlobená. Průvodkyně nás upozornily, že v chráněné krajinné oblasti se musí bezvýjimečně dodržovat přísná pravidla. Od rodičů jsme často slychali: „Buďte opatrní!“ Jaroslav Seifert, nositel Nobelovy ceny, byl světově známý básník. Můj mladší syn je dysgrafik. Medvěd mívá objemné břicho, tmavý kožich a dlouhé drápy. Chtěl zpestřit narozeninový večírek, a tak zpaměti zazpíval pět písniček. Ostatní děti si stěžovaly, že není sníh, ale mně nechybí. Cestou jsme potkali spoustu hmyzu, nejvíce ale kobylinky a vosy. Čápi bílí se vrátili do svých hnízd. Michal a Šárka se po gymnáziu přestěhovali do Příbyslavi.

2.2.2.1 Lexikální pravopis

Pravopisné jevy v rámci lexikálního pravopisu žáci řešili se 78,4% úspěšností.

Psaní ú/ů

Tabulka 15: Psaní ú/ů – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
můj	130	100
průvodkyně	128	98,5
údolí	125	96,2
rodičů	120	92,3
vrkú	20	15,4

Pravopisné jevy z oblasti psaní ú/ů žáci řešili s 80,5% úspěšností. Žáci nemají problém se základními pravidly psaní ů uprostřed a na konci slova a psaní ú na začátku slova, ačkoliv vidíme, že pár chyb se zde objevilo. U jevu „rodičů“ se mezi chybami nejčastěji vyskytovalo krátké u, kdežto „údolí“ pět žáků napsalo jako údolí. Silně podprůměrné procento správného řešení evidujeme u jevu „vrkú“. Pouze 15,4 % žáků zná pravidlo o psaní ú v případě citoslovcí na konci slova.

Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách

Tabulka 16: Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
byli, byl, byla, byl	130	100
ulicí	130	100
maminka	130	100
pravidla	130	100
syn	130	100
písníček	130	100
Míchal	130	100
Babiččina	129	99,2
místa	129	99,2
Babičky	129	99,2
nositel	129	99,2
zazpíval	129	99,2
hmyzu	129	99,2
vyměnil	128	98,5
bílí	125	96,2
vydali	123	94,6
Přibyslavi	120	92,3
viděli	119	91,5
kobylky	115	88,5
ozývalo	114	87,7
slýchali	114	87,7
bezvýjimečně	113	86,9
mívá	87	66,9

Pravopisné jevy z oblasti psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách žáci řešili s 95,0% úspěšností. Vidíme markantní rozdíl mezi výsledky z pracovního listu a výsledky z diktátu. Zde se žáci již tolik nemuseli zamýšlet nad významem daných jevů ve větě a stačilo jim znát seznam vyjmenovaných slov. Potvrzuje se, že žáci oblast vyjmenovaných slov zvládají téměř bez problému, neboť se je učí už od 1. stupně. Nutno však dodat, že velký vliv na tak vysokou úspěšnost měla neúčelně zařazená jednoduchá slova. Chybovost se dala očekávat u jevu „bezvýjimečně“, který žáci zcela jistě nemají ve svém běžném slovníku, přesto se však nejvíce chybovalo u jevu „mívá“.

Skupiny bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně

Tabulka 17: Skupiny bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
přesvědčení	130	100
světově	130	100
medvěd	130	100
zvědaví	129	99,2
z paměti	128	98,5
pět	121	93,1
vyměnil	120	92,3
objezdem	119	91,5
objemné	107	82,3
upřímně	103	79,2

Pravopisné jevy z oblasti skupin bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně žáci řešili s 93,6% úspěšností. Žáci zde potvrdili, že psaní bě/bje, pě, vě/vje jim nečiní žádnou větší potíže. Přes 20 % z nich však neví, čím se řídí psaní mě/mně. U jevu „pět“ se stalo pouze v jednom případě, že žák napsal pjet, v ostatních případech byla použita číslice. Za zmínku stojí jev „objezdem“. Je přinejmenším zarážející, že jedenáct žáků osmého ročníku napsalo tvar oběždem.

Předložky s, z

Tabulka 18: Předložky s, z – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
z Babičky	129	99,2
z kraje	129	99,2

Pravopisné jevy z oblasti předložek s, z žáci řešili s 99,2% úspěšností. Jelikož se v diktátu tato oblast objevila pouze ve dvou případech, vypovídací hodnota je možná nízká. Na druhou stranu zde nemůžeme hovořit o náhodném tipování, neboť se u obou případů vyskytla pouze jedna chyba. U spojení „z kraje“ jsme očekávali vyšší chybovost, neboť výslovnost zde neodpovídá psanému projevu. Žáci se však nenechali zmást, což by mohlo značit, že předložku s mají správně zažitou se 7. pádem jako s kým/čím, proto ji zde nepoužili.

Předpony s-, z-

Tabulka 19: Předpony s-, z- – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
stěžovaly	100	76,9
zpestřit	83	63,8
zazpíval	76	58,5

Pravopisné jevy z oblasti předpon s-, z- žáci řešili s 66,4% úspěšností. Psaní předpon bylo dostatečně prozkoumáno již v pracovním listu a tyto tři jevy v diktátu pouze potvrzují, že se jedná o jednu z nejproblematictějších oblastí pravopisu. Chybovost u jevu „zazpíval“ je až alarmující.

Souhláskové skupiny

Tabulka 20: Souhláskové skupiny – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
chráněné	111	85,4
rozzlobená	73	56,2
Babiččina	55	42,3
krajinné	49	37,7

Pravopisné jevy z oblasti souhláskových skupin žáci řešili s 55,4% úspěšností. Již v pracovním listu jsme mohli pozorovat, že žáci neznají pravidla pro psaní n/nn. Diktát navíc odhalil, že žáci si nevěděli rady s přivlastňovacím přídavným jménem odvozeným od slova babička, kde dochází k alternaci k na č, a tak více než polovina žáků napsala tvar babičina. Žákům činí potíže i zdvojené souhlásky na švu předponovém. U jevu „rozzlobená“ totiž nepoznali, že slovo vzniklo připojením předpony roz-, a proto psali pouze jedno z.

Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení

Tabulka 21: Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
Seifert	130	100
Šárka	129	99,2
Příbyslavi	124	95,4
Čápi bílí	123	94,6

gymnáziu	119	91,5
chráněné krajinné oblasti	114	87,7
Nobelovy	83	63,8
Babiččina údolí	77	59,2
Babičky	76	58,5
ulicí Nad Řekou	53	40,8

Pravopisné jevy z oblasti malých a velkých písmen na začátku slov a slovních spojení žáci řešili se 79,1% úspěšností, která je o dost vyšší než v pracovních listech. Do diktátu byly zařazeny i jednoduché základní jevy, které zapříčinily lepší výsledek. Můžeme si však všimnout, že velmi nízký počet správných odpovědí opět vykazuje název ulice s předložkou. Vyskytovaly se tyto varianty: Ulicí nad řekou, ulicí Nad řekou, ulicí nad Řekou i ulicí nad řekou, a to i přes to, že žáci byli upozorněni, že se jedná o název ulice. V případě jevů „Babiččina údolí“ a „Babičky“ považujeme za příčinu špatný všeobecný přehled. Žáci si zřejmě nezpomněli na známé literární dílo, ovšem slovní spojení „znají z babičky“ by jim mělo připadat nesmyslné.

Druhý stupeň přídavných jmen

Tabulka 22: Druhý stupeň přídavných jmen – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
mladší	127	97,7

Pravopisný jev z oblasti tvoření druhého stupně přídavných jmen žáci řešili s 97,7% úspěšností. Nutno dodat, že na základě jednoho jevu je těžké prokázat, zda žáci mají oblast dostatečně osvojenou.

Cizí a přejatá slova a vlastní jména

Tabulka 23: Cizí a přejatá slova a vlastní jména – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
turisté	128	98,5
Nobelovy	126	96,9
gymnáziu	112	86,2
Seifert	33	25,4
dysgrafik	11	8,5

Pravopisné jevy z oblasti cizích a přejatých slov a vlastních jmen žáci řešili s 63,1% úspěšností. Pouze dva žáci napsali tvar turysté. U jevu „Nobelovy“ se dvakrát vyskytl tvar Nobelovy, jednou Nobilovi a jednou mobilovy. Všechny chyby u jevu „gymnáziu“ byly způsobeny pravopisnou podobou gymnáziu. Pár žáků použilo podobu gymnasiu, kterou jsme uznali jako správnou. Vzhledem k velmi vysokému výskytu chybných a zvláštních tvarů příjmení „Seifert“ si pro zajímavost dovoluujeme uvést příklady do tabulky (viz Tabulka 24). Nejnižší procento úspěšnosti evidujeme u jevu „dysgrafik“, kde žáci psali disgrafik.

Tabulka 24: Chybné tvary příjmení Seifert – diktát

Chybný tvar	Četnost	Chybný tvar	Četnost
Seifrt	18x	Sejfert	1x
Saifrt	16x	Sayfit	1x
Sajfrt	10x	Seyfit	1x
Saifert	9x	Saifter	1x
Saifer	6x	Sairfert	1x
Seifer	5x	Siefert	1x
Sajfr	4x	Seifr	1x
Sejfrt	3x	Sějfrd	1x
Sifer	2x	Safer	1x
Sejfr	3x	Seicher	1x
Saifret	2x	Sajprt	1x
Seifret	1x	Sleipr	1x
Saifrd	1x	Sypher	1x
Seifrd	1x	Cypher	1x
Sajfert	1x	Sajbord	1x

Přísluvečné spřežky

Tabulka 25: Přísluvečné spřežky – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
zpaměti	72	55,4
vpravo	68	52,3

Pravopisné jevy z oblasti přísluvečných spřežek žáci řešili s 53,9% úspěšností. Můžeme pozorovat, že zde se žáci rozdělili v obou případech zhruba na polovinu. Žáci nemají dostatečně osvojeno, že „vpravo“ se píše vždy dohromady. Jev „zpaměti“ mohou žáci znát i odděleně, ale zde je správná pouze varianta psaní dohromady.

2.2.2.2 Morfologický pravopis

Pravopisné jevy v rámci morfologického pravopisu žáci řešili s 87,0% úspěšností.

Psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen

Tabulka 26: Psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
Babičky	130	100
obrázky	130	100
ulicí	130	100
oblastí	130	100
kobylky	130	100
drápy	129	99,2
děti	127	97,7
údolí	124	95,4
vosy	124	95,4
čápi	100	76,9
Přibyslavi	82	63,1

Pravopisné jevy z oblasti psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen žáci řešili s 93,4% úspěšností. Nutno poukázat na jevy „Babičky“, „obrázky“, „ulicí“, „oblastí“ a „kobylky“, které byly do diktátu zařazeny za jiným účelem, avšak spadají také do této oblasti. Žáci mají zafixováno, že k je tvrdá souhláska, c je měkká souhláska a v případě jevu „oblastí“ koncovku slyšíme při výslovnosti, proto zde žákům doplnění koncovky nedělalo problém a neobjevila se žádná chyba. Potíže se však vyskytly u jevu „čápi“, kdy si žáci možná uvědomí správný vzor pán, ale už si neřeknou páni ve správném pádu. Jev „Přibyslavi“ zřejmě přiřadili ke špatnému vzoru, stejně jako Boleslav v pracovním listu. Překvapily nás tři výskyty tvaru „děty“, kde je koncovka též slyšet při výslovnosti.

Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen

Tabulka 27: Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
ostatní	129	99,2
tmavý	127	97,7
narozeninový	122	93,8
svých	122	93,8

kruhovým	117	90,0
opatrní	110	84,6
známý	103	79,2
Nobelovy	92	70,8
zvědaví	90	69,2
bílí	87	66,9

Pravopisné jevy z oblasti psaní *i/y* (*i/y*) v koncovkách přídavných jmen žáci řešili s 84,5% úspěšností. Na rozdíl od předešlé oblasti se zde neobjevil ani jeden bezchybně napsaný jev, což bychom očekávali alespoň u jevu „ostatní“ či „opatrní“, kde koncovku slyšíme. Vzhledem k chybovosti u jevu „Nobelovy“ můžeme říci, že žákům činí potíže určení koncovky přídavných jmen přivlastňovacích. Jevy „zvědaví“ a „bílí“ žáci zřejmě přiřadili správně ke vzoru mladý, avšak nerespektovali pravidla psaní *-í* v 1. pádě množného čísla rodu mužského životného. Diktát tedy potvrdil to, co jsme předeslali již při pracovním listu.

Psaní *i* v zakončení přítomných slovesných tvarů

*Tabulka 28: Psaní *i* v koncovkách sloves – diktát*

Pravopisný jev	Správně	%
znají	130	100
musí	130	100
nechybí	121	93,1

Pravopisné jevy z oblasti psaní *i* v zakončení přítomných slovesných tvarů žáci řešili s 97,7% úspěšností. Až na pár výjimek mají žáci dostatečně zažitou všeobecnou poučku, že v zakončení přítomných slovesných tvarů 3. osoby píšeme vždy *-í*.

Tvary zájmena *já*

*Tabulka 29: Tvary zájmena *já* – diktát*

Pravopisný jev	Správně	%
na mě	122	93,8
mně nechybí	66	50,8

Pravopisné jevy z oblasti tvarů zájmena *já* žáci řešili se 72,3% úspěšností. V prvním případě se zdálo, že žáci mají pravidla dobře osvojená, ale poté se ukázalo, že nejméně polovina z nich správný tvar buď tipuje, nebo píše všude tvar „mě“. Pro směrodatné výsledky bychom potřebovali oblast prozkoumat na více příkladech.

2.2.2.3 Syntaktický pravopis

Pravopisné jevy v rámci syntaktického pravopisu žáci řešili s 52,2% úspěšností.

Shoda přísudku s podmětem

Tabulka 30: Shoda přísudku s podmětem – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
turisté se vydali	124	95,4
Michal a Šárka se přestěhovali	118	90,8
turisté viděli	117	90,0
my jsme potkali	115	88,5
my jsme slychali	110	84,6
všichni byli přesvědčeni	109	83,8
čápi se vrátili	106	81,5
průvodkyně upozornily	97	74,6
děti si stěžovaly	79	60,8

Pravopisné jevy z oblasti shody přísudku s podmětem žáci řešili s 83,3% úspěšností. Značná chybovost se objevila u jevu „průvodkyně upozornily“. Žáci osmých tříd by však měli vědět, že pokud je podmět rodu ženského, píšeme vždy koncovku -y. Nejmenší procento úspěšnosti dosáhl jev „děti si stěžovaly“, který správně napsalo 79 žáků, zatímco v pracovním listu u podobného jevu „děti trávily“ bylo správných odpovědí 101. Celková úspěšnost této oblasti je však vyšší v diktátu než v pracovním listu.

Interpunkce ve větě jednoduché

Tabulka 31: Interpunkce ve větě jednoduché – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
Medvěd mívá objemné břicho, tmavý kožich a dlouhé drápy.	116	89,2
Cestou jsme potkali spoustu hmyzu, nejvíce ale kobylky a vosy.	72	55,4
Jaroslav Seifert, nositel Nobelovy ceny, byl světově známý básník.	40	30,8

Pravopisné jevy z oblasti interpunkce ve větě jednoduché žáci řešili s 58,5% úspěšností. Pozorujeme, že žákům nečiní potíže oddělit jednotlivé členy několikanásobných větných členů. Téměř polovina žáků se nechala zmást v případě druhé věty v tabulce. Žáci jsou zvyklí psát čárku před spojkou ale, proto si nedokázali poradit s variantou „nejvíce ale“. V několika

případech evidujeme i úplnou absenci čárky. Nejproblematičtější větou se stala věta obsahující přístavek, kde chybovalo téměř 70 % žáků.

Interpunkce v souvětí

Tabulka 32: Interpunkce v souvětí – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
Průvodkyně nás upozornily, že v chráněné krajinné oblasti se musí bezvýjimečně dodržovat přísná pravidla.	101	77,7
Zvědaví turisté se vydali do Babiččina údolí, aby viděli místa, která znají z Babičky.	88	67,7
Ostatní děti si stěžovaly, že není sníh, ale mně nechybí.	86	66,2
Všichni byli upřímně přesvědčeni, že to byl on, kdo ho navedl, aby ty obrázky vyměnil, ale on se nepřiznal.	47	36,2
Chtěl zpestřit narozeninový večírek, a tak z paměti zazpíval pět písniček.	38	29,2

Pravopisné jevy z oblasti interpunkce v souvětí žáci řešili s 55,4% úspěšností. Oblast se tak zařadila mezi jednu z nejproblematičtějších. Nejjednodušší bylo pro žáky souvětí, kde měli doplnit pouze jednu čárku před spojkou že, která bude pravděpodobně spolu se spojkami ale a aby patřit mezi ty nejlépe osvojené v souvislosti s interpunkcí. S posledními dvěma souvětími v tabulce měli žáci velké potíže i přes zřetelné klesnutí hlasem při diktování. V předposledním souvětí žákům nejčastěji chyběla čárka před vztažným zájmenem kdo. Uvědomujeme si, že toto souvětí bylo velmi obtížné z hlediska interpunkce, zato si myslíme, že ostatní jevy byly velmi jednoduché a žáci se tak nemuseli soustředit na nic jiného. V poslední větě z tabulky se žáci zcela jistě zaměřili pouze na spojku a (nikoli a tak), před kterou nejsou zvyklí psát čárku. To nám potvrdili sami učitelé.

Interpunkce v přímé řeči

Tabulka 33: Interpunkce v přímé řeči – diktát

Pravopisný jev	Správně	%
Od rodičů jsme často slyšeli: „Buďte opatrní!“	15	11,5

Pravopisné jevy z oblasti interpunkce v přímé řeči žáci řešili s 11,5% úspěšností. Za správnou odpověď jsme považovali rozpoznání přímé řeči a její správný zápis (dvojtečka za

uvozovací větou, uvozovky dole, velké počáteční písmeno, tečka/vykřičník na konci věty a uvozovky nahoře). Dále jsme vyčlenili řešení, kdy žáci poznali, že se jedná o přímou řeč, ale chybovali v jejím vyznačení (chyběla dvojtečka, uvozovky, velké písmeno nebo byly uvozovky zapsány obráceně). Takového řešení dosáhlo 43,1 % žáků. Zbýlých 45,4 % žáků vůbec neodhalilo, že se jedná o přímou řeč. Jejich zápis této věty vypadal následovně: Od rodičů jsme často slýchali, buďte opatrní. V ojedinělých případech chyběla i čárka.

2.2.2.4 Shrnutí

Vzhledem k možnostem a rozsahu prozkoumaných oblastí si dovoluujeme tvrdit, že mezi dostatečně osvojené učivo patří oblast psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách, skupiny bě/bje, pě, vě/vje a psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen. Kromě již predikovaných souhláskových skupin, psaní velkých písmen a předpon s-, z-, vz- se zde k nejproblematictějším oblastem přidala zcela jednoznačně interpunkce.

Tabulka 34: Shrnutí z hlediska pravopisných oblastí – diktát

Typ pravopisné oblasti	Správně
Předložky s, z	99,2 %
Druhý stupeň přídavných jmen	97,7 %
Psaní í v koncovkách sloves	97,7 %
Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách	95,0 %
Skupiny bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně	93,6 %
Psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen	93,4 %
Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen	84,5 %
Shoda přísudku s podmínkem	83,3 %
Psaní ú/ů	80,5 %
Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení	79,1 %
Tvary zájmena já	72,3 %
Předpony s-, z-	66,4 %
Cizí a přejatá slova a vlastní jména	63,1 %
Interpunkce ve větě jednoduché	58,5 %
Souhláskové skupiny	55,4 %
Interpunkce v souvětí	55,4 %
Přísluvečné spřežky	53,9 %
Interpunkce v přímé řeči	11,5 %

Pravopisné jevy ze všech oblastí žáci řešili v průměru se 72,5% úspěšností. S ohledem na druhy pravopisu žáci nejlépe uspěli v pravopise morfologickém. Nejnižší procento úspěšnosti dosáhl pravopis syntaktický.

Tabulka 35: Shrnutí z hlediska druhů pravopisu – diktát

Druh pravopisu	Úspěšnost
Morfologický	87,0 %
Lexikální	78,4 %
Syntaktický	52,2 %
Celková úspěšnost	72,5 %

2.2.2.5 Srovnání výsledků pracovního listu a diktátu

V obou případech byli žáci nejméně úspěšní v pravopise morfologickém. Oproti pracovnímu listu se v diktátu změnilo pořadí pravopisu lexikálního a syntaktického. Z hlediska pravopisu lexikálního byl diktát o něco jednodušší než pracovní list. Hlavní příčinou posunutí pravopisu syntaktického na poslední příčku se však stala oblast interpunkce, která do pracovního listu nebyla zařazena a diktát ji odhalil jako nejvíce problematickou. V pracovním listu se na rozdíl od diktátu neobjevil ani jeden jev, který by všichni žáci napsali bezchybně. Nicméně celkový procentuální výsledek obou výzkumných metod je téměř totožný.

Tabulka 36: Srovnání výsledků pracovního listu a diktátu z hlediska druhů pravopisu

Pracovní list		Diktát	
Druh pravopisu	Úspěšnost	Druh pravopisu	Úspěšnost
Morfologický	77,1 %	Morfologický	87,0 %
Syntaktický	70,1 %	Lexikální	78,4 %
Lexikální	68,2 %	Syntaktický	52,2 %

Tabulka 37: Srovnání výsledků pracovního listu a diktátu z hlediska celkové úspěšnosti

Výzkumná metoda	Úspěšnost
Diktát	72,5 %
Pracovní list	71,8 %

Ostatní pravopisné jevy

V diktátu se objevilo několik dalších chyb, které jsme se rozhodli nezařazovat do žádné z předem vymezených oblastí, nepočítali jsme je do celkových výsledků a pouze pro zajímavost je uvádíme v následující tabulce.

Tabulka 38: Chybné tvary ostatních pravopisných jevů – diktát

Pravopisný jev	Chybný tvar	Četnost
buďte	buťte	2x
průvodkyně	průvotkyně	2x
	průvodkině	1x
medvěd	medvět	6x
sníh	sních	6x
spoustu	zpoustu	4x
	vzpoustu	2x
hnízd	míst	6x
	hnísd	1x
Přibyslavi	Přybyslavi	4x
	Břibyslavi	3x
Jaroslav	Jaroslaf	11x
zpaměti	spaměti	9x
	vzpaměti	3x
přesvědčení	přesvědšeni	9x
	přesvěčeni	6x
	předsvěčeni	5x
	předsvědčeni	3x
	předsvětšeni	2x
	přesvětšeni	1x
bezvýjimečně	bezvýjmečně	40x
	bezvyjímečně	38x
	bezvýmečně	22x
	bezvímečně	10x
	bezvýjímečně	9x
	bezvijimečně	7x

2.2.3 Výsledky dotazníků pro učitele

V tabulkách a komentářích jsou uvedeny odpovědi učitelů týkající se převážně materiálů a metod používaných při výuce pravopisu v hodinách českého jazyka. Dotazník byl předložen pouze učitelům tříd, v nichž byl proveden výzkum prostřednictvím pracovního listu a diktátu. Dotazník tedy vyplnilo celkem osm učitelů.

Jaké učebnice pro výuku českého jazyka vaše škola používá? Uveďte přesný název a nakladatelství.

Tabulka 39: Učebnice používané na základních školách

Název	Nakladatelství	Četnost
Český jazyk 8 (učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia)	Fraus	3x
Český jazyk pro 8. ročník (učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia)	Nová škola	1x
Český jazyk 8 pro základní školy	SPN	1x
Opakujeme češtinu v 8. ročníku	Nová škola	1x
Český jazyk (učebnice pro 8. ročník)	Tobiáš	1x
/	/	1x

Při všech pedagogických praxích jsme se na školách doposud setkali pouze s učebnicemi z nakladatelství Fraus, proto pro nás bylo překvapivé, že jsme v rámci výzkumu z osmi škol získali tak odlišné odpovědi týkající se používaných učebnic. Jedna vyučující odpověděla, že učebnici ve výuce nepoužívá vůbec, vytváří si vlastní pracovní listy, nedrží se striktně jedné učebnice, ale nejvíce vychází z gramatiky v učebnici z Vydavatelství Taktik.

Používáte pro vlastní potřeby i jiné učebnice? Jaké?

Tabulka 40: Učebnice používané pro vlastní potřeby učitelů

Odpověď	Četnost
Ano	7x
Ne	1x
Nakladatelství	
Taktik	6x
Fraus	2x
Nová škola	1x
Prodos	1x

SPN	1x
-----	----

Většina učitelů pro své vlastní potřeby využívá i jiné učebnice, než které jim jejich škola nabízí. Jedná se o kombinaci několika výše uvedených učebnic, mnohdy i starších vydání. Nejvíce oblíbená je u učitelů jednoznačně učebnice Hravá čeština z nakladatelství Taktik.

Používáte pro vlastní potřeby i jiné výukové materiály než učebnice? Jaké?

Tabulka 41: Ostatní výukové materiály používané pro vlastní potřeby učitelů

Odpověď	Četnost
Ano	7x
Ne	1x
Materiály	
Internet	7x
Různé hry	6x
Pracovní sešity	6x

Většina učitelů nejčastěji využívá materiály dostupné na internetu, zejména již vytvořené pracovní listy od ostatních kolegů (např. ze stránky dумы.cz či z různých facebookových skupin). Učitelé zařazují do výuky také videa ze serveru youtube.com. V odpovědích se velmi často vyskytovaly hry (různé kartičky, křížovky, osmisměrky, domina a běhací diktát). Zmíněny byly konkrétně didaktické pomůcky DIPO, karty Edupraxe a hra Ypsilonie. Pro vytvoření vlastní výukové hry formou kvízu je oblíbená webová stránka kahoot.com. Využívány jsou i sekundární pracovní sešity (např. Hravá čeština, Procvičování pravopisu, Poradím si s češtinou, Opakujeme češtinu) či různé mluvnické přehledy.

Myslíte si, že může být výuka pravopisu pro žáky zábavná? Uveďte důvod Vaší odpovědi.

Tabulka 42: Pohled učitelů na výuku pravopisu

Odpověď	Četnost
Ano	8x
Ne	0x

Všichni zapojení učitelé odpověděli kladně. Snaží se žáky motivovat k pravopisu zábavnou formou, ať už pomocí výše zmíněných her, soutěží, online cvičení či pohybu (běhací diktát, pravopisné rozcvičky).

Zařazujete do svých hodin online cvičení? Pokud ano, uveďte názvy webových stránek.

Tabulka 43: Zařazování online cvičení do výuky

Odpověď	Četnost
Ano	8x
Ne	0x
Webová stránka	
Pravopisně.cz https://www.pravopisne.cz/	6x
Umíme česky https://www.umimecesky.cz/	6x
Škola s nadhledem https://www.skolasnadhledem.cz/	5x
Online cvičení https://www.onlinecviceni.cz/exc/list_sel_topics.php	3x
Moje čeština https://www.mojecestina.cz/	2x
Liveworksheets https://www.liveworksheets.com/	2x
KamiNet http://www.kaminet.cz/	1x

Můžeme vidět, že každý zúčastněný učitel pracuje s online cvičeními. Je velmi pravděpodobné, že se jejich využívání zvýšilo v době covidové pandemie. Jedna vyučující upřesnila, že používá online cvičení pouze při distančním vzdělávání, v běžných hodinách ne. Další vyučující dodala, že webová stránka KamiNet je vhodná pro slabší žáky.

Znáte nějaké mobilní aplikace sloužící k procvičování pravopisu? Pokud ano, uveďte jejich název.

Tabulka 44: Znalost mobilních aplikací sloužících k procvičování pravopisu

Odpověď	Četnost
Ano	5x
Ne	3x
Aplikace	
Česká gramatika	2x
Český jazyk – pravopis	2x
Pravopisně.cz	1x
Umíme česky	1x
Wordwall	1x
ČŠI – InspIS	1x

I zde vidíme lehkou převahu učitelů, kteří se zajímají o procvičování pravopisu i v rámci mobilních aplikací. Byly uvedeny dvě aplikace, které naše práce nezahrnuje. Jedná se o aplikaci Wordwall, která vyžaduje registraci a pro rozšířené možnosti funkcí i poplatek. Aplikace InspIS je zřizována Českou školní inspekcí, na internetu však nemá dobré recenze.

Z čeho se podle Vás žáci připravují na prověrku z pravopisu?

Tabulka 45: Příprava žáků na prověrku z pravopisu pohledem učitelů

Odpověď	Četnost
Z učebnice a pracovního sešitu	4x
Ze zápisků	5x
Z online cvičení na webových stránkách/v mobilních aplikacích	6x

Myslíte si, že si žáci dobrovolně procvičují pravopis pomocí online cvičení na webových stránkách nebo v mobilních aplikacích?

Tabulka 46: Dobrovolné používání online cvičení ze strany žáků pohledem učitelů

Odpověď	Četnost
Vím jistě, že ano.	0x
Myslím si, že ano.	4x
Myslím si, že ne.	4x
Vím jistě, že ne.	0x

Jaké typy pravopisných cvičení zařazujete do výuky?

Tabulka 47: Typy pravopisných cvičení používaných ve výuce

Typ pravopisných cvičení	Četnost
Doplňovací	8x
Diktát	8x
Vysvětlovací	8x
Korekturní	5x
Konstrukční	3x
Přepisovací	1x

Jaký typ cvičení považujete za nejlepší k procvičení pravopisu?

Tabulka 48: Nejpoužívanější typy pravopisných cvičení k procvičení pravopisu

Typ pravopisných cvičení	Četnost
Doplňovací	3x
Korekturní	2x
Komplexní	1x
Přepisovací	1x
Nemám preference	1x

Jaký typ cvičení považujete za nejlepší k prověření znalostí pravopisu?

Tabulka 49: Nejpoužívanější typy pravopisných cvičení k prověření znalostí pravopisu

Typ pravopisných cvičení	Četnost
Kombinace diktátu a doplňovacího cvičení	3x
Korekturní	3x
Komplexní	2x

Která oblast pravopisu je podle Vás pro žáky nejobtížnější?

Tabulka 50: Nejobtížnější oblasti pravopisu pohledem učitelů

Pravopisná oblast	Četnost
Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení	6x
Předpony s-, z-, vz-	5x
Interpunkce	3x
Koncovky přídavných jmen	2x
Koncovky podstatných jmen	2x
Vyjmenovaná slova	1x

Učitelé mají dobrý přehled o pravopisných dovednostech svých žáků, neboť predikovali takové oblasti, které se v našem pracovním listu a diktátu skutečně ukázaly jako nejobtížnější. Odpovědi učitelů tak zároveň podpořily výsledky našeho výzkumu.

Závěr

V diplomové práci na téma „Pravopis na 2. stupni základních škol: pravopisné jevy a jejich procvičování“ byly stanoveny tři hlavní cíle. První z nich se týkal teoretické části, jejímž záměrem bylo představit webové stránky a aplikace a jejich užitečné funkce, které mohou k procvičování pravopisu využívat učitelé přímo ve vyučování či samotní žáci doma. Další dva cíle byly vytyčeny v rámci praktické části. Stěžejním cílem bylo identifikovat a popsat nejproblematictější oblasti pravopisu a nejčastější chyby, kterých se dopouštějí žáci 2. stupně základních škol. Třetím cílem bylo zjistit, jaké materiály a metody používají učitelé k výuce a procvičování pravopisu.

V teoretické části diplomové práce jsme si vymezili pojem pravopis, jeho funkce, principy a členění na tři základní druhy: lexikální, morfologický a syntaktický. Uvedli jsme si očekávané výstupy předkládané Rámcovým vzdělávacím programem a typy pravopisných cvičení sloužící k procvičování i prověřování pravopisných znalostí a dovedností. Ukázali jsme si modernější a zábavnější pojetí procvičování prostřednictvím webových stránek a mobilních aplikací a představili si výčet učebnic českého jazyka, jež jsou aktuálně používány v 8. třídách základních škol.

V praktické části jsme si nastínili metodologická východiska výzkumného šetření a popsali si jeho realizaci. Formou jednotného pracovního listu a diktátu bylo testováno 130 žáků 8. ročníku z osmi různých základních škol. Dotazníkového šetření se zúčastnili učitelé, kteří v těchto třídách učí český jazyk. Výsledky získané výzkumným šetřením tvoří hlavní obsah praktické části. Díky zjištěným poznatkům lze nyní potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy:

První hypotéza (H1) se zněním „Oblast vyjmenovaných slov mají žáci osvojenou více než ostatní pravopisné jevy.“ se nepotvrdila. Podle výsledků můžeme konstatovat, že oblast vyjmenovaných slov sice patří mezi nejlépe osvojené učivo, první příčku ve shrnujících tabulkách však neobsadila.

Druhá hypotéza (H2) se zněním „Oblast interpunkce a psaní velkých písmen činí žákům větší potíže než ostatní pravopisné jevy.“ se potvrdila. Oblast velkých písmen se projevila jako nejobtížnější v pracovním listu a oblast interpunkce v diktátu.

Nelze však jednoznačně tvrdit, že žáci danou pravopisnou oblast ovládají či neovládají, neboť téměř v každé z nich se vyskytovalo pár problémových jevů. Uveďme si příklady:

- vyjmenovaná slova: mýtné (43,1% úspěšnost), mlít (47,7% úspěšnost),
- předpony s-, z-, vz-: zjednat pořádek (23,8% úspěšnost),
- skupiny mě/mně: uzemnění (36,9% úspěšnost), rozuměl (44,6% úspěšnost),
- tvoření tvarů přídavných jmen: krkonošští (17,7% úspěšnost),
- souhláskové skupiny: tepenné (9,2% úspěšnost), babiččina (42,3% úspěšnost),
- velká písmena na začátku slov a slovních spojení: Rukopis královédvorský (8,5% úspěšnost), ulicí Nad Řekou (40,8% úspěšnost),
- shoda přísudku s podmínkem: Tisíce lidí se shromáždilo/y. (48,5% úspěšnost),
- psaní ú/ů: vrkú (15,4% úspěšnost),
- cizí a přejatá slova a vlastní jména: dysgrafik (8,5% úspěšnost), Seifert (25,4% úspěšnost),
- interpunkce ve větě jednoduché: Jaroslav Seifert, nositel Nobelovy ceny, byl světově známý básník. (30,8% úspěšnost),
- interpunkce v souvětí: Chtěl zpestřit narozeninový večírek, a tak z paměti zazpíval pět písniček. (29,2% úspěšnost),
- přímá řeč: Od rodičů jsme často slyšali: „Buďte opatrní!“ (11,5% úspěšnost).

Třetí hypotéza (H3) se zněním „Učebnice z Nakladatelství Fraus mají převahu v používání nad učebnicemi z jiných nakladatelství.“ se potvrdila, ale s naším překvapením ne v takové míře, v jaké jsme očekávali. Učebnici z Nakladatelství Fraus používají tři školy z osmi.

I poslední hypotéza (H4) se zněním „V dnešní době je více učitelů, kteří do svých hodin zařazují online cvičení, než těch, kteří je nepoužívají.“ se potvrdila. Všichni zúčastnění učitelé znají alespoň některé webové stránky či aplikace. Online cvičení do svých prezenčních vyučovacích hodin zařazuje sedm z osmi učitelů.

Jsme si vědomi, že pro zevšeobecnění by si výzkum zasloužil vyšší počet respondentů, avšak v době covidové pandemie není snadné výzkumné šetření vůbec realizovat. Přesto doufáme, že přineslo užitečné poznatky. Dále věříme, že se nám podařilo sestavit vhodný pracovní list a diktát, který nalezne své další využití. Ostatně zúčastnění učitelé si námi vytvořené materiály vyžádali pro práci s dalšími žáky.

Budeme rádi, když na náš výzkum v budoucnu naváže někdo další a porovná získané výsledky. Výzkum by bylo možné dále rozvíjet z několika dalších hledisek. Pozoruhodné by mohlo být porovnání, jak se od sebe liší výsledky jednotlivých škol. Též posouzení úspěšnosti z hlediska pohlaví by mohlo přinést zajímavé poznatky.

Seznam citačních zdrojů

Tištěné zdroje

BRABCOVÁ, Radoslava. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, 183 s. ISBN 80-04-24251-0.

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2010, 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011, 442 s. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČECHOVÁ, Marie a Vlastimil STYBLÍK. *Čeština a její vyučování: didaktika českého jazyka pro učitele základních a středních škol a studenty učitelství*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1998, 264 s. ISBN 80-85937-47-6.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha: Academia, 1996, 259 s. ISBN 80-200-0589-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Přeložil Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HAUSER, Přemysl, Květoslava KLÍMOVÁ, Helena KNESELOVÁ a Ivo MARTINEC. *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 137 s. ISBN 978-80-210-4244-5.

HAUSER, Přemysl a Karla ONDRÁŠKOVÁ. *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy*. Brno: Masarykova univerzita, 1991, 93 s. ISBN 80-210-0239-5.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. 6. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 568 s. Učebnice pro vysoké školy.

HUBÁČEK, Jaroslav, Eva JANDOVÁ a Jana SVOBODOVÁ. *Čeština pro učitele*. 3. vyd. Opava: Vade mecum Bohemiae, 2002, 323 s. ISBN 80-86041-30-1.

JELÍNEK, Jaroslav. *Úvod do teorie vyučování českému jazyku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 275 s. Odborná literatura pro učitele.

KRAUS, Jiří. *Pravopis jako součást kultury – nikoli jen jazykové*. In: *Co přináší nová pravidla českého pravopisu*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1991, s. 5–12.

SVOBODA, Karel. *Didaktika českého jazyka a slohu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, 307 s.

ŠAUR, Vladimír. *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*. Praha: Ottovo nakladatelství – Cesty, 2004, 448 s. ISBN 80-7181-133-5.

Zdroje k testovým úlohám

BEHÚN, Dalibor a Petr BEHÚN. *Pište správně česky: poradna šilených korektorů*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Brno: Zoner Press, 2018, 423 s. Encyklopedie Zoner Press. ISBN 978-80-7413-377-0.

BLECHOVÁ, Marie, Eva HLAVÁČOVÁ a Bohumil SEDLÁČEK. *Kontrolní diktáty a pravopisná cvičení: 6.-9. ročník ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií*. Praha: Blug, [2000], 76 s. ISBN 80-7274-922-6.

DOLEJŠÍ, Pavel. *Základní pravopisné jevy a pravopisná pravidla s podrobným výkladem českého pravopisu: a navíc 220 pravopisných cvičení a diktátů zaměřených na psaní i/i a y/ý po souhláskách tvrdých, měkkých a obojetných (s klíčem)*. 2. vyd. Humpolec: Pavel Dolejší, 2005, 163 s. ISBN 80-86480-69-0.

GAZDÍKOVÁ, Vlasta. *Český pravopis expres*. Brno: Edika, 2016, 192 s. ISBN 978-80-266-0990-2.

KAMIŠ, Karel. *Procvičujeme pravopis podle Pravidel ve škole i doma*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 1995, 103 s. ISBN 80-7168-276-4.

NOVÁKOVÁ, Jaroslava aj. *Český jazyk v pohodě 8: pracovní sešit pro 8. ročník ZŠ a víceletá gymnázia*. Praha: Taktik International, 2020, 84 s. ISBN 978-80-7563-247-0.

SIWEK, Božetěch. *Cvičebnice pravopisu: s výkladem a klíčem*. Brno: Edika, 2015, 207 s. ISBN 978-80-266-0792-2.

STRAKOVÁ, Helena a František KALANDRA. *Jak psát bez chyb aneb I pravopis se dá naučit*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2011, 212 s. ISBN 978-80-7204-733-8.

STYBLÍK, Vlastimil, Marie ČECHOVÁ, Přemysl HAUSER a Eva HOŠNOVÁ. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2004, 243 s. ISBN 80-7235-018-8.

STYBLÍK, Vlastimil a kol. *Cvičení z pravopisu pro větší školáky: pro žáky vyšších ročníků ZŠ a nižších ročníků osmiletých gymnázií*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1995, 160 s. ISBN 80-85937-13-1.

ŠMATOVÁ, Dana. *Nejčastější pravopisné chyby žáků na 2. stupni ZŠ a jak jim předcházet*. Plzeň, 2015. 47 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta. Dostupné z: <https://theses.cz/>

ŠTÍCHA, František a kol. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013, 974 s. ISBN 978-80-200-2205-9.

Učebnice

BIČÍKOVÁ, Vladimíra, Zdeněk TOPIL a František ŠAFRÁNEK. *Český jazyk: učebnice pro 8. ročník*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2002, 119 s. ISBN 80-7311-011-3.

HIRSCHOVÁ, Milada. *Český jazyk 8*. Olomouc: Prodos, 2000, 79 s. ISBN 80-7230-048-2.

HOŠNOVÁ, Eva, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Petr MAREŠ a Ivana SVOBODOVÁ. *Český jazyk 8: pro základní školy*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2009, 167 s. ISBN 978-80-7235-425-2.

KVAČKOVÁ, Jaromíra, Lenka BIČANOVÁ, Lucie JINDROVÁ a Lidmila MRÁZKOVÁ. *Český jazyk 8: učebnice*. 2. vyd. Brno: Nová škola, 2015, 152 s. ISBN 978-80-7289-748-3.

KVAČKOVÁ, Jaromíra. *Opakujeme češtinu v 8. ročníku (1. díl)*. Brno: Nová škola, 2011, 72 s. ISBN 978-80-7289-278-5.

KRAUSOVÁ, Zdeňka a Martina PAŠKOVÁ. *Český jazyk 8 pro základní školy a víceletá gymnázia: učebnice*. Plzeň: Nakladatelství Fraus, 2005. ISBN 80-7238-419-8.

PAVLÍČKOVÁ, Andrea aj. *Hravá čeština pro 8. ročník ZŠ a víceletá gymnázia*. Praha: Taktik International, 2017, 140 s. ISBN 978-80-7563-066-7.

Elektronické zdroje

CzechEncy – *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, © 2012–2020 [cit. 2.4.2022]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/%C4%8CESK%C3%9D%20PRAVOPIS>

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* [online]. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016 [cit. 2022-03-21]. ISBN 978-80-271-9225-0, 254 s. Dostupné z: https://is.mvso.cz/el/mvso/zima2021/YMSID/250420/Metody_pedagogickeho_vyzkumu_1.pdf

Gramar.in [online]. Matika.in, © 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.gramar.in/cs/>

MŠMT. *Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky* [online]. Praha, 2009, roč. LXV, sešit 9, 25 s. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/2009-9-1>

Online cvičení [online]. 2011–2022 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://www.onlinecviceni.cz/exc/list_topic_cj2.php

Pravopisně.cz [online]. Pravopisně.cz – pomáháme s češtinou, 2011–2022 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.pravopisne.cz/>

REJTHAR, Michal. *Stav pravopisných dovedností žáků na 2. stupni ZŠ*. Plzeň, 2012. 146 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta. Dostupné z: <https://theses.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021. 163 s. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

SKŘIVÁNKOVÁ, Jana. *Moje čeština.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/>

Škola s nadhledem [online]. Plzeň: Nakladatelství Fraus, © 2022 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.skolasnadhledem.cz/>

Umíme česky [online]. Umíme to, 2022 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://www.umimecesky.cz/>

Aplikace

HOLUBÍK, Jiří. *Česká gramatika* [aplikační software]. Eductify, © 2015–2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: App Store a Obchod Play.

Český jazyk – pravopis [aplikační software]. PMQ software, © 2013–2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: Obchod Play.

Prostudovaná literatura

FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce: praktická pomůcka pro studenty vysokých škol*. Brno: Knihař, 2002, 223 s. ISBN 80-86292-05-3.

VONDROUŠOVÁ, Jindra a Jan LAŠEK. *Závěrečná práce*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014, 92 s. Dostupné z: http://inpdf.uhk.cz/wp-content/uploads/2014/03/Zaverecna_prace.pdf

ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde, 2009, 159 s. ISBN 978-80-7201-779-9.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Ukázka typů cvičení pro 8. ročník	20
Obrázek 2: Ukázka herní úlohy	21
Obrázek 3: Ukázka vyplněného cvičení s vysvětlením jevu	22
Obrázek 4: Ukázka propojení online cvičení s tištěnou publikací	23
Obrázek 5: Ukázka z aplikace Česká gramatika	25
Obrázek 6: Ukázka z aplikace Český jazyk – Pravopis	26
Obrázek 7: Ukázka chybných tvarů – pracovní list	44
Obrázek 8: Ukázka chybných tvarů – pracovní list	44

Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam zapojených škol	32
Tabulka 2: Barevné označení, procentuální rozmezí a slovní hodnocení úspěšnosti.....	37
Tabulka 3: Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách – pracovní list.....	38
Tabulka 4: Předpony s-, z-, vz- – pracovní list	39
Tabulka 5: Skupiny bě/bje, pě, vě/vje– pracovní list	40
Tabulka 6: Skupiny mě/mně – pracovní list.....	41
Tabulka 7: Tvoření tvarů přídavných jmen – pracovní list.....	42
Tabulka 8: Souhláskové skupiny na příponovém švu – pracovní list.....	43
Tabulka 9: Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení – pracovní list	45
Tabulka 10: Psaní i/y v koncovkách podstatných jmen – pracovní list	46
Tabulka 11: Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen – pracovní list.....	47
Tabulka 12: Shoda přísudku s podmětem – pracovní list	48
Tabulka 13: Shrnutí z hlediska pravopisných oblastí – pracovní list.....	49
Tabulka 14: Shrnutí z hlediska druhů pravopisu – pracovní list.....	49
Tabulka 15: Psaní ú/ů – diktát.....	50
Tabulka 16: Psaní i/y (í/ý) po obojetných souhláskách – diktát	51
Tabulka 17: Skupiny bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně – diktát	52
Tabulka 18: Předložky s, z – diktát	52
Tabulka 19: Předpony s-, z- – diktát	53
Tabulka 20: Souhláskové skupiny – diktát	53
Tabulka 21: Malá a velká písmena na začátku slov a slovních spojení – diktát.....	53
Tabulka 22: Druhý stupeň přídavných jmen – diktát.....	54
Tabulka 23: Cizí a přejatá slova a vlastní jména – diktát.....	54
Tabulka 24: Chybné tvary příjmení Seifert – diktát.....	55
Tabulka 25: Příslovečné spřežky – diktát	55
Tabulka 26: Psaní i/y (í/ý) v koncovkách podstatných jmen – diktát	56
Tabulka 27: Psaní í/ý (i/y) v koncovkách přídavných jmen – diktát	56
Tabulka 28: Psaní í v koncovkách sloves – diktát	57
Tabulka 29: Tvary zájmena já – diktát.....	57
Tabulka 30: Shoda přísudku s podmětem – diktát	58
Tabulka 31: Interpunkce ve větě jednoduché – diktát.....	58
Tabulka 32: Interpunkce v souvětí – diktát.....	59

Tabulka 33: Interpunkce v přímé řeči – diktát	59
Tabulka 34: Shrnutí z hlediska pravopisných oblastí – diktát	60
Tabulka 35: Shrnutí z hlediska druhů pravopisu – diktát.....	61
Tabulka 36: Srovnání výsledků pracovního listu a diktátu z hlediska druhů pravopisu.....	61
Tabulka 37: Srovnání výsledků pracovního listu a diktátu z hlediska celkové úspěšnosti	61
Tabulka 38: Chybné tvary ostatních pravopisných jevů – diktát	62
Tabulka 39: Učebnice používané na základních školách	63
Tabulka 40: Učebnice používané pro vlastní potřeby učitelů	63
Tabulka 41: Ostatní výukové materiály používané pro vlastní potřeby učitelů	64
Tabulka 42: Pohled učitelů na výuku pravopisu	64
Tabulka 43: Zařazování online cvičení do výuky	65
Tabulka 44: Znalost mobilních aplikací sloužících k procvičování pravopisu	65
Tabulka 45: Příprava žáků na prověrku z pravopisu pohledem učitelů	66
Tabulka 46: Dobrovolné používání online cvičení ze strany žáků pohledem učitelů.....	66
Tabulka 47: Typy pravopisných cvičení používaných ve výuce	66
Tabulka 48: Nejpoužívanější typy pravopisných cvičení k procvičení pravopisu	67
Tabulka 49: Nejpoužívanější typy pravopisných cvičení k prověření znalostí pravopisu	67
Tabulka 50: Nejobtížnější oblasti pravopisu pohledem učitelů	67

Seznam příloh

Příloha 1: Pracovní list

Příloha 2: Znění diktátu

Příloha 3: Formulář k diktátu pro žáky

Příloha 4: Dotazník pro učitele

Příloha 5: Ukázka vyplněného pracovního listu chlapcem

Příloha 6: Ukázka vyplněného pracovního listu dívkou

Přílohy

Příloha 1: Pracovní list

ČÍSLO:

DÍVKA CHLAPEC

Zakroužkuj správnou variantu.

Měl by si opílovat/opylovat nehty. V lese zahoukal vír/výr. Na cestě se vyhříval slepiš/slepýš. Co já se u té knihy nudou nazíval/nazýval. Mlít/Mlýt obilí je úkolem každého mlynáře. Blíská/Blýská se na lepší časy. Pavla bolí v krku, nemluví, jen sípá/sýpá. Třpitivé/Třpytivé hvězdy zářily na obloze. Domy zdobila blikající/blykající světla. Litomišl/Litomyšl je rodištěm Bedřicha Smetany. Nabité/Nabyté vědomosti správně využijte. V maskovacím oblečení splíval/splýval s porostem. Děti visely/vysely hlavou dolů. Nákladní automobily platí mítné/mýtné. Dětský zásip/zásyp hezky voní. Sirotek/Syrotek nemá rodiče.

Doplň chybějící předpony s-, z-, vz-.

__jednat pořádek, __hlédnout film, __tyčit vlajku, radostné __hledání, __hrabat listí, rychle __chladnout, __bouřit se, __klopit oči, __troskotat na moři, __padaná __červivělá jablka, __potřebovat jídlo

Doplň ě/je.

ob __žnice Slunce, v __zd do dvora, ob __mný kufr, válečné ob __ti, filmové nap __tí, matčino ob __tí, p __šina, ob __dnaný ob __d, ob __ktivní důvody, zp __vavý pták, sv __rák

Doplň ě/ně.

soukrom __, význam __, rozum __jší, dom __nka, samozřejm __, skrom __, stříd __jší, rozum __l, uzem __ní, vzpom __l, zahřm __lo, sebevědom __jší

Z podstatných jmen v závorkách tvoř přídavná jména v 1. pádě jednotného a množného čísla.

vzor: (Paříž) – dort, umělci: pařížský dort, pařížští umělci

(Praha) – hrad, průvodci: _____

(husita) – zpěv, bojovníci: _____

(Afrika) – slon, domorodci: _____

(Třebíč) – starosta, radní: _____

(Plzeň) – kostel, studenti: _____

(Tunis) – obyvatel, turisté: _____

(Krkonoše) – park, lyžaři: _____

(Tibet) – klášter, mniši: _____

Vyjádři vlastnost přídavným jménem.

vzor: květ, který voní: vonný květ

parohy z jelena: _____, pytel z plátna: _____,
olej z rostlin: _____, vlasy jako havran: _____,
závaží z olova: _____, krvácení z tepny: _____,
likér z bylin: _____, klobouk ze slámy: _____,
kloub v koleni: _____, auto do terénu: _____

Zakroužkuj, kde napíšeme velké začáteční písmeno.

O (v)ánocích stále dodržujeme některé (v)ánoční zvyky. Po (z)ákladní škole bych chtěl pokračovat ve studiu na (s)třední (r)ybářské škole ve (v)odňanech. V (u)lici (n)a (s)pojce je půvabná (r)estaurace (u) (d)vou (p)odkov. V muzeu byla vystavena (b)ible (k)ralická a (r)ukopis (k)rálovédvorský. Hlavním městem (s)pojeného (k)rálovství (v)elké (b)ritánie a (s)everního (i)rska je (l)ondýn. Rybník (s)vět leží na okraji (t)řeboň v (j)ižních (č)echách. Pokračujte rovně, až na (n)áměstí (k)rále (j)iřího. S Janem Nerudou je spojena (m)alá (s)trana. Velkým zážitkem pro nás byla (s)metanova (m)á (v)last. Uznává (m)asarykovský přístup. Atletických závodů se zúčastnili (a)meričtí, (a)ustralští i (a)sijští sportovci, ale největší zastoupení měli (e)vropané.

Doplň i/y.

Šakal__ si lze snadno splést s našimi ps__ . Poslední dva hlavolam__ se podařilo rozluštit jen Prokopov__ . Cesta z Ostrav__ do Boleslav__ trvala velmi dlouho. Tropické prales__ se u nás nevyskytují. Na neb__ kroužili orl__ . Na cestě ležel motýl s polámanými křídla__ . Nepozorovaně jsme se přiblížili až k hráz__ rybníka. Zašpinil si košil__ .

Doplň i/y (í/ý).

Na sjezdov__ch tratích došlo opět k použití sněhov__ch děl. Pavlov__ děti už jsou zdrav__ . K obědu byla rýže s hus__mi játry. Zlobiv__ chlapec hulákal na sousedov__ koně. Mal__ psi jsou roztomil__ . Ryz__zlato je velmi cenné. Učitelov__ žáci byli zvědav__ na výsledky diktátu.

Doplň koncovky.

Ledoborcerazil__ cestu menším lodím. Děti často trávil__ čas na hřišti. Divadla představil__ svůj program na letošní rok. Zdravotní sestry a muž z čekárny pomohl__ zraněnému do ordinace. Chlapce zaujal__ především šelmy. Tisíce lidí se shromáždil__ na náměstí. Ve frontě na ovoce stál__ muži, ženy i děti. Na oslavu přišl__ Jana, Šárka i Milan. Děvčata vyráběl__ vánoční výzdobu. Lence jsme nerozuměl__ .

Příloha 2: Znění diktátu

Zvědaví turisté se vydali do Babiččina údolí, aby viděli místa, která znají z Babičky. Všichni byli upřímně přesvědčeni, že to byl on, kdo ho navedl, aby ty obrázky vyměnil, ale on se nepřiznal. Z kraje lesa se ozývalo vrkú. Za kruhovým objezdem odbočíte vpravo a pojedete ulicí Nad Řekou. Maminka na mě byla rozzlobená. Průvodkyně nás upozornily, že v chráněné krajinné oblasti se musí bezvýjimečně dodržovat přísná pravidla. Od rodičů jsme často slychali: „Bud’te opatrní!“ Jaroslav Seifert, nositel Nobelovy ceny, byl světově známý básník. Můj mladší syn je dysgrafik. Medvěd mívá objemné břicho, tmavý kožich a dlouhé drápy. Chtěl zpestřit narozeninový večírek, a tak zpaměti zazpíval pět písniček. Ostatní děti si stěžovaly, že není sníh, ale mně nechybí. Cestou jsme potkali spoustu hmyzu, nejvíce ale kobylky a vosy. Čápi bílí se vrátili do svých hnízd. Michal a Šárka se po gymnáziu přestěhovali do Příbyslavi.

Příloha 4: Dotazník pro učitele

- 1. Jaké učebnice pro výuku českého jazyka vaše škola používá? Uveďte přesný název a nakladatelství.**

- 2. Používáte pro vlastní potřeby i jiné učebnice? Jaké?**

Ano.

Ne.

- 3. Používáte pro vlastní potřeby i jiné výukové materiály než učebnice? Jaké?**

Ano.

Ne.

- 4. Myslíte si, že může být výuka pravopisu pro žáky zábavná? Uveďte důvod Vaší odpovědi.**

Myslím si, že ano.

Myslím si, že ne.

- 5. Zařazujete do svých hodin online cvičení? Pokud ano, uveďte názvy webových stránek.**

Ano.

Ne.

- 6. Znáte nějaké mobilní aplikace sloužící k procvičování pravopisu? Pokud ano, uveďte jejich název.**

Ano.

Ne.

7. Z čeho se podle Vás žáci připravují na prověrku z pravopisu?

- Z učebnice a pracovního sešitu.
- Ze zápisků.
- Z online cvičení na webových stránkách/v mobilních aplikacích.

8. Myslíte si, že si žáci dobrovolně procvičují pravopis pomocí online cvičení na webových stránkách nebo v mobilních aplikacích?

- Vím jistě, že ano.
- Myslím si, že ano.
- Myslím si, že ne.
- Vím jistě, že ne.

9. Jaké typy pravopisných cvičení zařazujete do výuky?

10. Jaký typ cvičení považujete za nejlepší k procvičení pravopisu?

11. Jaký typ cvičení považujete za nejlepší k prověření znalostí pravopisu?

12. Která oblast pravopisu je podle Vás pro žáky nejobtížnější?

Název školy: _____

82/132

ČÍSLO: 15

DÍVKA CHLAPEC

Zakroužkuj správnou variantu.

Měl by si opilovat/opylovat nehty. V lese zahoukal vír/výr. Na cestě se vyhříval slepíš/slepýš.
Co já se u té knihy nudou nazíval/nazýval. Mlít/Mlýt obilí je úkolem každého mlynáře.
Blíská/Blýská se na lepší časy. Pavla bolí v krku, nemluví, jen sípá/sýpá. Třpitivé/Třpytivé
hvězdy zářily na obloze. Domy zdobila blikající/blykající světla. Litomiš/Litomyšl je rodištěm
Bedřicha Smetany. Nabitě/Nabyté vědomosti správně využijte. V maskovacím oblečení
splíval/splýval s porostem. Děti visely/vysely hlavou dolů. Nákladní automobily platí
mítné/mýtné. Dětský zásip/zásyp hezky voní. Sirotek/Syrotek nemá rodiče.

14/16

Doplň chybějící předpony s-, z-, vz-.

~~/~~jednat pořádek, zhlédnout film, vztyčit vlajku, radostné shledání, shrabat listí,
rychle zchladnout, ~~/~~bouřit se, sklopit oči, ztroskotat na moři, spadaná zčervivělá
jablka, ~~/~~potřebovat jídlo

9/12

Doplň ě/je.

ob zžnice Slunce, v jezd do dvora, ob jemný kufr, válečné ob ěti, filmové nap ětí,
matčino ob jetí, p zšina, ob jednaný ob ěd, ob ~~/~~ktivní důvody, zp zvavý pták,
sv ěrák

11/12

Doplň ě/ně.

soukrom ě, význam ě, rozum nější, dom znka, samozřejmě ě, skrom ě,
střídm ější, rozum ěl, uzem nění, vzpom ěl, zahřm nělo, sebevědom ější

5/12

Z podstatných jmen v závorkách tvoř přídavná jména v 1. pádě jednotného a množného čísla.

vzor: (Paříž) – dort, umělci: pařížský dort, pařížští umělci

(Praha) – hrad, průvodci: Pražský hrad, Pražský průvodci

(husita) – zpěv, bojovníci: Husitský zpěv, Husitský bojovníci

(Afrika) – slon, domorodci: Africký slon, Afričtí domorodci

(Třebíč) – starosta, radní: Třebíčský starosta, Třebíčští radní

(Plzeň) – kostel, studenti: Plzeňský kostel, Plzeňští studenti

(Tunis) – obyvatel, turisté: Tuniský obyvatel, Tunisští turisté

(Krkonoše) – park, lyžaři: Krkonošský park, Krkonošští lyžaři

(Tibet) – klášter, mniši: Tibetský klášter, Tibetští mniši

11/16

Vyjádři vlastnost přídavným jménem.

vzor: květ, který voní: vonný květ

parohy z jelena: jelenní parohy, pytel z plátna: plátěný pytel,
olej z rostlin: rostlinný olej, vlasy jako havran: havraní vlasy,
závaží z olova: olověné závaží, krvácení z tepny: krvácení,
likér z bylin: bylinný likér, klobouk ze slámy: slaměný klobouk,
kloub v koleni: kolenní kloub, auto do terénu: terénní auto

5/10

Zakroužkuj, kde napíšeme velké začáteční písmeno.

O (v)ánocích stále dodržujeme některé (v)ánoční zvyky. Po (z)ákladní škole bych chtěl pokračovat ve studiu na (s)řední (r)ybářské škole ve (v)odňanech. V (u)lici (n)á (s)pojce je půvabná (r)estaurace (u) (d)vou (p)odkov. V muzeu byla vystavena (b)ible (k)rálická a (r)ukopis (k)rálovédvorský. Hlavním městem (s)pojeného (k)rálovství (v)elké (b)ritánie a (s)everního (i)rska je (l)ondýn. Rybník (s)vět leží na okraji (t)řeboň v (j)ižních (č)echách. Pokračujte rovně, až na (n)áměstí (k)rále (j)iřího. S Janem Nerudou je spojena (m)alá (s)trana. Velkým zážitkem pro nás byla (s)metanova (m)á (v)last. Uznává (m)asarykovský přístup. Atletických závodů se zúčastnili (a)meričtí, (a)ustralští i (a)sijští sportovci, ale největší zastoupení měli (č)vropané.

6/20

Doplň i/y (í/ý).

Šakal í si lze snadno splést s našimi psí. Poslední dva hlavolámí se podařilo rozluštit jen Prokopoví. Cesta z Ostravy do Boleslaví trvala velmi dlouho. Tropické pralesí se u nás nevyskytují. Na nebí kroužili orlí. Na cestě ležel motýl s polámanými křídly. Nepozorovaně jsme se přiblížili až k hrází rybníka. Zašpinil si košilí.

9/12

Doplň i/y (í/ý).

Na sjezdovích tratích došlo opět k použití sněhových děl. Pavloví děti už jsou zdraví. K obědu byla rýže s husími játry. Zlobivý chlapec hulákal na sousedoví koně. Malí psi jsou roztomilí. Ryzí zlato je velmi cenné. Učiteloví žáci byli zvědaví na výsledky diktátu.

8/12

Doplň koncovky.

Ledoborcerazilí cestu menším lodím. Děti často trávilí čas na hřišti. Divadla představilí svůj program na letošní rok. Zdravotní sestry a muž z čekárny pomohlí zraněnému do ordinace. Chlapce zaujalí především šelmy. Tisíce lidí se shromáždilí na náměstí. Ve frontě na ovoce stálí muži, ženy i děti. Na oslavu přišlí Jana, Šárka i Milan. Děvčata vyrábělí vánoční výzdobu. Lence jsme nerozumělí.

4/10

79/132

ČÍSLO: 2

DÍVKKA

CHLAPEC

Zakroužkuj správnou variantu.

Měl by si ~~opílovat~~/opylovat nehty. V lese zahoukal ~~vít/výř~~^{výř}. Na cestě se vyhříval slepiš/slepýš.
Co já se u té knihy nudou ~~nazíval~~/nazýval. Mlít/Mlýt obilí je úkolem každého mlynáře.
~~Blíská~~/Blýská se na lepší časy. Pavla bolí v krku, nemluví, jen sípá/sýpá. ~~Třpitivě~~/Třpytivě
hvězdy zářily na obloze. Domy zdobila ~~blikající~~/blykající světla. Litomišl/Litomyšl je rodištěm
Bedřicha Smetany. ~~Nabité~~/Nabyté vědomosti správně využijte. V maskovacím oblečení
~~splíval~~/splýval s porostem. Děti visely/~~vysely~~ hlavou dolů. Nákladní automobily platí
~~mítné~~/mýtné. Dětský zásip/~~zásyp~~ hezky voní. ~~Sirotek~~/Syrotek nemá rodiče.

8/10

Doplň chybějící předpony s-, z-, vz-.

~~s~~ jednat pořádek, ~~s~~hlédnout film, ~~vz~~ tyčit vlajku, radostné ~~z~~hledání, ~~s~~ hrabat listí,
rychle ~~z~~chladnout, ~~vz~~ bouřit se, ~~z~~ klopit oči, ~~z~~ troskotat na moři, ~~s~~ padaná ~~z~~ červivělá
jablka, ~~s~~ potřebovat jídlo

7/12

Doplň ě/je.

ob ~~ě~~ žnice Slunce, v ~~je~~ zd do dvora, ob ~~je~~ mný kufr, válečné ob ~~ě~~ ti, filmové nap ~~ě~~ tí,
matčino ob ~~je~~ tí, p ~~ě~~ šina, ob ~~je~~ dnaný ob ~~ě~~ d, ob ~~je~~ ktivní důvody, zp ~~ě~~ vavý pták,
sv ~~ě~~ rák

12/12

Doplň ě/ně.

soukrom ~~ě~~, význam ~~ně~~, rozum ~~ně~~ jší, dom ~~ě~~ nka, samozřejm ~~ě~~, skrom ~~ě~~,
střídm ~~ně~~ jší, rozum ~~ně~~ l, uzem ~~ě~~ ní, vzpom ~~ě~~ l, zahřm ~~ně~~ lo, sebevědom ~~ě~~ jší

5/12

Z podstatných jmen v závorkách tvoř přídavná jména v 1. pádě jednotného a množného čísla.

vzor: (Paříž) – dort, umělci: pařížský dort, pařížští umělci

(Praha) – hrad, průvodci: Pražský hrad, Pražští průvodci

(husita) – zpěv, bojovníci: husitský zpěv, husitští bojovníci

(Afrika) – slon, domorodci: Africký slon, Afričtí domorodci

(Třebíč) – starosta, radní: Třebíčský starosta

(Plzeň) – kostel, studenti: Plzeňský kostel, Plzeňští studenti

(Tunis) – obyvatel, turisté: Tuniský obyvatel, Tunisočet/obyvatelé

(Krkonoše) – park, lyžaři: Krkonošský park, Krkonošští lyžaři

(Tibet) – klášter, mniši: Tibetský klášter, Tibetští mniši

11/16

Vyjádři vlastnost přídavným jménem.

vzor: květ, který voní: vonný květ

parohy z jelena: jeleň parohy, pytel z plátna: plátěný pytel,
olej z rostlin: rostlinný olej, vlasy jako havran: havraní vlasy,
závaží z olova: olověné závaží, krvácení z tepny: tepni krvácení,
likér z bylin: bylinný likér, klobouk ze slámy: slaměný klobouk,
kloub v koleni: kolenní kloub, auto do terénu: terénní auto

5/10

Zakroužkuj, kde napíšeme velké začáteční písmeno.

O (v)ánočních stále dodržujeme některé (v)ánoční zvyky. Po (z)ákladní škole bych chtěl pokračovat ve studiu na (s)řední (r)ybářské škole ve (v)odňanech. V (u)lici (n) a (s)pojce je půvabná (r)estaurace (u) (d)vou (p)odkov. V muzeu byla vystavena (b)ible (k)ralická a (t)rukopis (k)rálovédvorský. Hlavním městem (s)pojeného (k)rálovství (v)elké (b)ritánie a (s)everního (i)rska je (l)ondýn. Rybník (s)vět leží na okraji (t)řeboň v (j)ižních (č)echách. Pokračujte rovně, až na (n)áměstí (k)rále (j)irího. S Janem Nerudou je spojena (m)alá (s)trana. Velkým zážitkem pro nás byla (s)metanova (m)á (v)last. Uznává (m)asarykovský přístup. Atletických závodů se zúčastnili (a)meričtí, (a)ustralští i (a)sijští sportovci, ale největší zastoupení měli (e)vropané.

12/20

Doplň i/y (í/ý).

Šakal y si lze snadno splést s našimi psy. Poslední dva hlavolamy se podařilo rozluštit jen Prokopovi. Cesta z Ostravy do Boleslavy trvala velmi dlouho. Tropické pralesy se u nás nevyskytují. Na nebi kroužili orly. Na cestě ležel motýl s polámanými křídlay. Nepozorovaně jsme se přiblížili až k hrázy rybníka. Zašpinil si košily.

8/12

Doplň i/y (í/ý).

Na sjezdovych tratích došlo opět k použití sněhovych děl. Pavlovy děti už jsou zdravy. K obědu byla rýže s husymi játry. Zlobivy chlapec hulákal na sousedovy koně. Maly psi jsou roztomily. Ryzy zlato je velmi cenné. Učitelovi žáci byli zvědavi na výsledky diktátu.

5/12

Doplň koncovky.

Ledoborcerazily cestu menším lodím. Děti často trávily čas na hřišti. Divadla představily svůj program na letošní rok. Zdravotní sestry a muž z čekárny pomohli zraněnému do ordinace. Chlapce zaujaly především šelmy. Tisíce lidí se shromáždily na náměstí. Ve frontě na ovoce stáli muži, ženy i děti. Na oslavu přišli Jana, Šárka i Milan. Děvčata vyráběly vánoční výzdobu. Lence jsme nerozuměli.

6/10